

VIOLÈNCIA SEXUAL A L'ESPORT: RELATS MEDIÀTICS

Autoria: Laura Castells Ricart

Disseny de portada: La Pera SCCL

Un projecte de: Observatori Noctàmbul@s (Fundació Salut i Comunitat)

noctàmbul@s

Finançat per: Departament d'Igualtat i Feminismes (Generalitat de Catalunya) i
Ministerio de Igualdad

Barcelona, desembre 2024

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	4
Sobre l'Observatori Noctàmbul@s	5
Sobre aquest informe	6
2. METODOLOGIA	8
3. CONTEXTUALITZACIÓ	12
Marc teòric	13
Estat de la qüestió	17
4. DISCUSSIÓ	28
Anàlisi d'hemeroteca	29
Sobre el concepte de violència: elements i lògiques	29
Sobre la visibilitat: credibilitat i mecanismes de culpabilització	42
Representativitat: relats útils?	52
.....	61
5. CONCLUSIONS	61
6. BIBLIOGRAFIA	65

1. INTRODUCCIÓ

Sobre l'Observatori

Sobre aquest informe

Introducció

Amb el “cas Rubiales” i tot el que va desencadenar encara recent a la memòria col·lectiva però amb la perspectiva del temps, durant el qual ha conviscut, i s’han succeït, altres casos mediàtics de violència sexual a l’àmbit de l’esport, des de l’Observatori volem contribuir a repensar com es construeixen aquests relats, quins imaginaris de la violència sexual reproduïen i si són representatius del que ocorre al món de l’esport.

Sobre l’Observatori Noctàmbul@s

L’Observatori neix el 2013 com a conseqüència de la mirada de gènere que s’estava aplicant als processos d’ús de drogues. Altres iniciatives com el Projecte Malva portaven temps assenyalant la importància de la categoria gènere per entendre la relació entre el consum i la violència masculista i sexual. La tasca duta a terme per projectes com En Plenes Facultat i Malva (tots dos pertanyents al Departament de Prevenció de Fundació Salut i Comunitat) en relació a la prevenció de riscos en contextos d’oci nocturn va permetre detectar que un dels riscos més estès i invisibilitzat que pateixen les dones era, precisament, la possibilitat de patir violència sexual per part d’homes. L’Observatori neix, doncs, per donar resposta i cobrir aquest buit en l’anàlisi així com per treballar per a la prevenció de les violències sexuals als espais festius. I ho fa sobre tres eixos principals: l’ús de drogues, la configuració dels espais d’oci nocturn i la sexualitat.

- Ús de drogues: els contextos d’oci es caracteritzen per l’ús d’alcohol i altres drogues i, malgrat no es troba en relació de causalitat amb la violència sexual, cal aturar-s’hi perquè pot actuar com a detonador d’actituds i dinàmiques ja existents relacionades amb les desigualtats de gènere i perquè opera com a element que contribueix a la naturalització d’uns imaginaris concrets relacionats tant amb les víctimes com amb els agressors. El biaix de gènere en la percepció social sobre l’ús de drogues s’associa a l’assumpció de riscos, congruent amb les expectatives de la masculinitat però incongruent amb les de la feminitat de manera que, quan es transgredeixen, comporten un càstig social. Com a conseqüència, promou la desresponsabilització dels agressors actuant com a atenuant i, per contra, culpabilitza les dones d’haver patit una agressió.
- Espais festius: la configuració dels espais públics es caracteritza pel seu androcentrisme i una divisió generitzada que associa les dones a

l'espai domèstic i els homes al domini de l'espai públic. Es relaciona, això, amb un seguit d'estratègies de control sobre els cossos feminitzats.

- Sexualitat: aquesta ha estat construïda tradicionalment de manera patriarcal i heterocentrada, associant el domini i el plaer als homes i la passivitat, la receptivitat i la complaença i satisfacció dels desitjos dels altres a les dones. Novament, la transgressió d'aquest imaginari per part de les dones s'acompanya d'una sanció social i mecanismes de culpabilització.

Sobre aquest informe

Tot i que l'escenari de fons en el qual s'emmarca aquesta recerca, l'àmbit esportiu, és, a priori, un camp poc explorat per l'Observatori, l'estructuralitat de la violència i la seva transversalitat en formes i espais justifica, en primera instància, aquest informe. En un segon nivell, a més, hi reconeixem una relació amb el camp d'estudi àmpliament estudiat per nosaltres, el de l'oci nocturn. Tant la festa i les seves implicacions subjectives -i, per tant, generitzades, com la cerca de plaer- com la pràctica esportiva són espais històricament masculins i masculinitzats. Arrel de la proliferació de notícies sobre agressions a l'àmbit esportiu vam identificar un element comú; el relacionat amb les sancions quan ocupem aquests espais.

Finalment, aquesta investigació segueix la línia de treballs recents sobre com els relats mediàtics al voltant de les violències contribueixen a perpetuar uns imaginaris concrets i les implicacions que això té.

L'estiu del 2023 quedarà associat a la memòria col·lectiva pel hashtag #SeAcabó que apella, precisament, a la dimensió estructural d'aquestes violències com a estratègia col·lectiva davant la lògica del cas excepcional sota la que s'acostuma a emmarcar la violència. És, aquesta, la **hipòtesi** de partida fruit, també, dels treballs anteriors realitzats des de l'observatori: que les maneres de narrar i (re)produir la violència sexual en desdibuixen la seva naturalesa estructural i política. S'escullen tres casos mediàtics (Alves, jugadors de l'Arandina i Rubiales) per, d'una banda, explorar els elements comuns dels arcs narratius i quins imaginaris (re)produeixen i, de l'altra, analitzar els elements diferencials per posar-los en relació a la realitat de la violència sexual a l'àmbit esportiu. Des d'aquí, es defineixen els següents **objectius**:

- Visibilitzar com opera la desigualtat a l'àmbit esportiu i com s'hi concreten les dinàmiques de domini i les condicions per a la violència sexual.
- Analitzar els relats mediàtics. A partir de casos concrets, explorar els elements comuns -els que es mostren i els que no- i els mecanismes narratius en clau de gènere.
- Explorar la representativitat d'aquest relats mediàtics respecte la realitat de la violència sexual a l'esport i el seu impacte.

El present informe està dividit en **5 capítols**:

- 1. Introducció**
- 2. Metodologia**
- 3. Contextualització:** inclou el **marc teòric** i un breu **estat de la qüestió**. La conceptualització de la violència sexual s'articula en base al paradigma de la credibilitat tant en l'eix de la naturalització com en el de les narratives mediàtiques. D'altra banda, la sociologia de l'esport amb perspectiva de gènere i les aportacions de les expertes consultades serveixen per determinar l'escenari i definir la qüestió.
- 4. Discussió:** inclou **l'anàlisi d'hemeroteca** i la **representativitat dels relats** que es mostren. L'anàlisi s'estructura en dos eixos: el concepte de violència i la visibilitat (credibilitat i mecanismes de culpabilització). La segona part de la discussió busca respondre a la qüestió de la representativitat i la pertinença dels relats mediàtics tenint en compte l'escenari definit al punt 3.
- 5. Conclusions**

Finalment, volem assenyalar que aquest informe s'adreça tant a persones que treballen en mitjans de comunicació com a altres professionals dedicades i dedicats a la comunicació ja sigui d'organismes públics, privats o associatius. Així mateix, també vol ser una eina per a totes aquelles persones que, a títol individual, generen o volen generar contingut i sensibilitzar la ciutadania en general.

Tenint en compte el desconeixement inicial sobre l'àmbit esportiu per part de les investigadores, aquest informe no hagués estat possible sense la col·laboració, el compromís i la generositat de les professionals de l'àmbit. Serveixi, també, aquest espai, com a agraïment al seu afany per transformar un escenari, el de l'esport i la premsa esportiva, a voltes tan hostil per a les dones i obrir, així, possibles camins a les que vindran.

2. METODOLOGIA

Metodologia

Per donar resposta als objectius mencionats -que s'emmarquen, al seu torn, en una recerca interpretativa-, el disseny de la investigació respon a una **estratègia metodològica qualitativa**.

Davant del propòsit d'analitzar la interpretació de les diferents narratives en un moment i un espai concrets, s'utilitza aquesta metodologia per captar les **manifestacions socials** per mitjà de les quals les formes culturals de les violències masclistes i els seus efectes s'articulen i adquireixen significat. Per tal de poder **descriure** i **interpretar** aquestes manifestacions cal, doncs, captar els discursos socials efímers.

Per atendre aquesta complexitat, s'ha optat per recollir la informació a través de tres tècniques d'investigació qualitativa diferenciades:

- Entrevistes
- Grup focal
- Anàlisi d'hemeroteca

Entrevistes

S'entrevista a persones que tenen un vincle -i un coneixement- significatiu amb l'àmbit esportiu, tant a nivell professional com amateur. A nivell professional, les entrevistes comprenen a periodistes especialitzades en esport, esportistes i professionals de l'àmbit formatiu i acadèmic. Es tracta d'entrevistes semiestructurades dividides en tres blocs temàtics transversals als quals s'hi sumen preguntes específiques en cada cas. Aquests blocs son: a) com es materialitza a l'àmbit esportiu la desigualtat de gènere i les condicions per a la violència sexual, b) narratives mediàtiques de la violència sexual a l'esport i c) impacte d'aquests relats i a quin imaginari de la violència sexual contribueixen. Totes les entrevistes es registren i transcriuen posteriorment. A continuació es detallen les entrevistes realitzades:

- Clara Basiana. Periodista especialitzada en esport i gènere. Exnadora professional de natació sincronitzada.
- Laia Cervelló. Periodista, corresponsal del FC Barcelona per The Athletic i Betevé.
- Gemma Herrero. Periodista, col·labora amb El Confidencial, As, RAC-1 i Catalunya Ràdio, entre d'altres, principalment en l'àmbit del periodisme esportiu.
- Toni Padilla. Periodista, cap d'Esports del diari ARA.

- Susanna Soler Prat. Professora catedràtica de l'INEFC Barcelona. Coordina el Grup d'Investigació Social i Educativa de l'Activitat Física i l'Esport, la Xarxa d'investigació en LGTBIQ, educació física i esport i és la representant del PDI a la Comissió d'Igualtat de l'INEFC Barcelona.
- Laura Ràfols. Exfutbolista del FC Barcelona, fisioterapeuta i professora del grau CAFE.
- Anna Vilanova. Professora de Sociologia de l'Esport a l'INEFC. És membre de l'equip de coordinació i investigadora del Grup d'Investigació Social i Educativa de l'Activitat Física i l'Esport i ex-directora de l'Observatori Català de l'Esport. Experta en l'estudi de la diversitat sexual i gènere, les violències sexuals en l'esport i la incorporació la perspectiva de gènere a la organització.

D'altra banda, es treballa amb el resultat d'entrevistes fetes amb anterioritat sobre el tractament mediàtic de la violència sexual en les quals havien sortit algun dels casos que s'analitzen en aquest informe i que serveixen com a exploració inicial per definir aquesta investigació:

- Alba Alfageme. Psicòloga especialitzada en violències masclistes, formadora i divulgadora. Col·labora habitualment en mitjans de comunicació.
- Teresa Echeverría. Coordinadora d'Urgències de nit de l'Hospital Clínic.
- Patricia Reguero. Periodista feminista. Actualment, a El Salto.

Grup focal

Es decideix, per raons teòriques organitzar un únic grup focal de dones i persones no binàries.

Els blocs temàtics sobre els que es proposa debatre són els mateixos que es estructuraven les entrevistes.

El grup es realitza el 10 de desembre de 2024 a les 18h a les oficines de l'àrea de Prevenció de Fundació Salut i Comunitat.

Hi participen dones d'entre 20 i 57 anys.

Dinamització i transcripció: Laura Castells Ricart.

Anàlisi de contingut: hemeroteca

	MITJÀ					<i>Total</i>
	AS	elDiario.es	El País	El Mundo	Marca	
CAS						
Rubiales	33	35	68	96	50	274
Alves	38	31	37	32	31	169
Arandina	16	12	16	21	5	70
Total						521

3. CONTEXTUALITZACIÓ

Marc teòric

Estat de la qüestió

Contextualització

Marc teòric

Violència sexual a l'esport

Per donar resposta als interrogants plantejats, la present investigació s'emmarca en la intersecció del marc conceptual feminista de la violència i les aportacions de la sociologia de l'esport amb perspectiva de gènere.

D'una banda, l'anàlisi de la violència sexual com a fenomen estructural es desenvolupa en relació al concepte de credibilitat i el seu paper en la configuració dels imaginaris socials que legitimen i perpetuen aquesta violència. De l'altra, les aportacions de les estructures de poder a la cultura esportiva i les dinàmiques d'aquest àmbit en clau de gènere es posen en relació a la cultura de la violació.

Violència sexual: naturalització, credibilitat i (noves) narratives mediàtiques

Concepte i implicacions polítiques: la dominació patriarcal

Comencem per emmarcar teòricament i política la qüestió. Definim les violències sexuals com a violències masclistes, és a dir, derivades de les desigualtats de gènere. Implica, això, que parlem d'una violència d'origen estructural -que afecta les dones pel fet de ser-ho- amb la qual, malgrat el seu impacte i omnipresència, convivim amb certa normalitat perquè hi ha elements que la legitimen. Aquests elements constitueixen la cultura de la violació, entesa com l'estructura que justifica i normalitza l'existència de la violència sexual. Fem referència a les formes de violència quotidianes culturals, simbòliques i institucionals que configuren un sentit comú, un imaginari àmpliament compartit, que fan que es mantingui. Així conceptualitzades, les violències sexuals no constitueixen accions puntuals que trenquen un equilibri sinó, al contrari, un mecanisme sempre present -la característica principal del qual és el seu efecte de normalització- que opera per mantenir la desigualtat. L'efecte normalitzador s'alimenta del procés de naturalització a través del qual s'invisibilitza la dimensió política de la violència que, com a conseqüència, passa a formar part d'allò inevitable que conforma la nostra quotidianitat -i que té el seu correlat en l'assumpció implícita de la responsabilitat per part de les dones d'evitar i fer front a aquesta violència.

Se'n desprenen, d'aquesta conceptualització de la violència sexual, dues implicacions bàsiques: la violència sexual queda emmarcada, d'una banda, en el model de dominació i, de l'altra, en la dimensió moral i subjectiva, íntimament lligada a la qüestió històrica -i ideològica- de la credibilitat.

Pel que fa a la primera qüestió, la violència s'inscriu en una concepció del gènere com a relació i, més, com a relació de poder. Les dues dimensions - individual i col·lectiva- d'una agressió sexual són missatges de poder en els quals la violència sexual constitueix el canal a través del qual el poder s'expressa. La manera de controlar les dones ha passat històricament pel control de la seva sexualitat i l'accés als seus cossos, establint un sistema de control que es reforça mitjançant l'amenaça constant de la violència sexual que, com dèiem, esdevé tant un acte de violència com un mecanisme d'intimidació col·lectiva; dibuixant un procés intencionat que, en contra del que es desprèn de l'imaginari hegemònic segons el qual la violència sexual és una cosa exercida per alguns homes que afecta algunes dones, és un procés que permet que tots els homes mantinguin totes les dones en un estat d'alerta.

La segona qüestió, doncs, apunta a desentrellar la construcció d'aquest escenari en el qual l'imaginari de la violència sexual i la introjecció de l'esquema de dominació segueix definit per elements històrics. Concretament, per la vinculació històrica de la violència sexual a la dimensió moral i subjectiva -que té el seu correlat en la invisibilització de la seva dimensió estructural i política (dominació). I, malgrat el marc jurídic -que té un pes rellevant en la configuració de la definició i els elements de la violència sexual- no es basa actualment en la dimensió moral, les seves arrels segueixen operant i impregnen bona part de les narratives socials sobre violència sexual.

Credibilitat

Reconeixem, en aquest sentit, dues expressions que, en l'actualitat, segueixen arrossegant bona part d'aquesta càrrega històrica: la mateixa definició de què entenem per violència sexual, d'una banda, i la seva relació amb la condició de víctima, de l'altra. Seguint a Banet-Weiser i Higgins (2023), es tracta de les dues concepcions de la credibilitat: la credibilitat associada al relat i la credibilitat intrínseca al subjecte.

Pel que fa a les conseqüències contemporànies d'haver ubicat conceptualment, a nivell històric, la violència sexual en l'àmbit moral, distingim el conjunt de mecanismes que tenen com a objectiu mantenir la violència sexual a l'àmbit privat i subjectiu. Ens referim, d'una banda, a l'imaginari que defineix els delictes sexuals com a crims passionals i, per tant, relacionats amb el desig sexual; enlloc d'expressions relacionades amb el

poder i el control. D'altra banda, a situar les agressions -i, per tant, els testimonis de les dones que denuncien- en el camp de l'opinió i definir la violència sexual com una qüestió subjectiva que, com a tal, mai es podrà provar del tot -el que equival a dir que mai podrà ser veritat del tot. No només això, sinó que el mateix concepte de veritat -arrelat en la racionalitat i l'objectivitat- és el resultat històric de les experiències i els desitjos dels opressors.

L'esfera de la credibilitat apareix, doncs, com a construcció social de control i culpabilització. D'una banda, que la possibilitat de ser creguda estigui supeditada al que les dones han fet o deixat de fer -és a dir, com a resposta a si havien fet alguna cosa per merèixer la violència- és una manera d'assegurar que les dones ens comportem de determinada manera. De l'altra, que les qüestions que emergeixen davant d'un cas de violència tinguin a veure amb què ha fet o deixat de fer la dona per evitar l'agressió i fins a quin punt l'ha afectat, opera per responsabilitzar-nos d'evitar la violència i culpabilitzar-nos en cas que es produeixi.

Aquesta visió de la violència es basa en la propietat masculina sobre les dones (Toledo i Pineda, 2016) -i el correlat segons el qual les dones que no eren propietat de cap home no podien ser violades-. De la mateixa manera, l'anàlisi de l'evolució política del reconeixement de la violència sexual i les construccions jurídiques i socials que se'n deriven en cada moment històric, ens mostra que l'element que ha anat distingint la violència és el valor social que s'atribueix a la dona/víctima, sobre la qual històricament ha recaigut l'escrutini social de la violència: ja en el dret romà, per acreditar que s'havia actuat en contra de la voluntat de la víctima, s'exigia que els crims i la lluita s'haguessin sentit clarament i en tot moment.

Aquest mecanisme d'escrutini -que, en última instància, busca un efecte dissuasiu en les dones que es plantegen denunciar-, es manté, adaptat a les característiques de cada context, fins a l'actualitat. Com es demostrarà en l'apartat de l'anàlisi, el que es qüestiona no acostuma a ser la credibilitat associada al relat sinó l'experiència de les dones i la seva condició de víctimes. No es tracta tant de negar que efectivament s'ha produït un episodi sexual perquè, com hem vist, l'agressió com a esdeveniment no constitueix un problema; sinó de situar la batalla en el camp de la credibilitat: com es caracteritzen els fets i el seu contingut polític. La credibilitat, al seu torn, es presenta com un recurs social que es construeix i distribueix segons les normes socials de manera desigual i dicta qui mereix ser escoltat, cregut i validat. Es tracta d'un atribut històricament masculí aliè a la naturalesa de les dones, la subjectivitat de les quals és un constructe basat en la sospita i el descrèdit a través de relats que reproduïxen els mites de la dona mentidera, emocional, irracional i manipuladora. Que es tracti de subjectivitats qüestionables explica que socialment puguem assumir el cost que implica

titllar de mentidera una víctima però no el d'acusar *injustament* un agressor. Perquè, per una banda, que els homes diguin la veritat forma part de l'ordre natural de les coses i, per l'altra, el que els pugui passar és més *real*. Com veurem, la noció de víctima es conjuga també en relació a la ideologia del privilegi; de manera que l'element clau del succés el constitueixen les pèrdues des del punt de vista dels agressors.

I és, aquest marc, el que ens permet argumentar que la veritat d'un testimoni no depèn dels fets sinó del poder.

(noves) Narratives

Com es materialitza a nivell mediàtic?

Ens servirà, aquest posicionament teòric, com a punt de partida per problematitzar l'escrutini social i mediàtic al qual s'han enfrontat les víctimes en els tres casos analitzats: la insistència en la dimensió epistèmica (la veritat dels fets) amaga que, en realitat, el que determina l'accés a l'esfera pública de la veritat és la dimensió subjectiva de la credibilitat: qui pot ser cregut i en quines condicions.

Les narratives mediàtiques constitueixen, en aquest moment històric, un espai de disputa crucial de les representacions, el reconeixement i els relats sobre la violència sexual en tant que els mitjans s'erigeixen com un dels principals escenaris de negociació de la seva definició. S'analitzaran, seguint el plantejament exposat, un conjunt de narratives la trama de les quals gira al voltant de la credibilitat i com les víctimes es veuen obligades a disputar-la no només en el pla històric (fets ocorreguts) sinó moral (demostrant la seva condició de víctimes).

En congruència amb els objectius plantejats -quins episodis de violència es narren, si són representatius de la realitat de la violència sexual a l'esport i quins imaginaris contribueixen a reproduir- s'analitzaran a) els mecanismes narratius en termes de culpabilització i responsabilitat i b) les condicions per ser cregudes en cada cas.

Un element clau a l'hora d'estudiar una opressió és observar què succeeix quan es narra i quins mecanismes es despleguen quan les persones oprimides parlen i disputen l'hegemonia del relat i és, en aquest sentit, que les narratives mediàtiques constitueixen un espai privilegiat per analitzar aquests moviments: com el dubte cap a les dones busca sempre adaptar-se a cada relat i quins mecanismes despleguen elles per desactivar-los.

Estat de la qüestió

Gènere i esport: marc teòric i estat de la qüestió

Parlar de les condicions no implica, només, analitzar-les en termes de credibilitat sinó, també, situar aquest reconeixement en relació a les condicions contextuais de la violència. Fem referència als contextos culturals que operen com a marc en el qual -i pel qual- es produeix la violència. Així, més enllà de les condicions transversals relacionades amb la dominació de gènere, l'àmbit esportiu es presenta com un context en el que les condicions per a la violència es concreten i emergeixen de manera específica. Visibilitzar aquestes dinàmiques pròpies i les formes que pren la desigualtat en aquest context és un primer pas necessari per poder, després, comparar-ho amb els relats socials i mediàtics que circulen.

Partim de la base que les condicions per a la violència -i així la pròpia violència- estan invisibilitzades pel procés de naturalització exposat anteriorment i, per tant, com a conseqüència de la dimensió estructural de la violència. En aquest sentit, la configuració conceptual de la violència com a contínuum serà especialment útil per desentrellar la doble funció de les violències més normalitzades: com a justificació de les violències de més intensitat i com a mecanisme de manteniment de la desigualtat.

En aquest sentit, l'evidència empírica que situa la violència sexual com a fenomen àmpliament estès, també a l'esport, es presenta en aquest context especialment rellevant per la seva dimensió sancionadora en espais altament masculins i masculinitzats. A continuació, traçarem un recorregut pels diferents elements que constitueixen aquesta dimensió política de la desigualtat a l'àmbit esportiu, prenent com a punt de partida que és aquesta característica estructural de la dominació la que possibilita que els significats diferenciats que legitimen la violència sexual es naturalitzin.

Tanmateix, abans de descriure com es materialitzen les desigualtats de gènere a l'esport i com operen aquestes condicions per a la violència sexual, creiem necessari aclarir el concepte d'esport a partir del qual desenvolupem l'anàlisi i justificar, així, el camp i les pràctiques objecte d'estudi.

Segons la Carta Europea de l'Esport en la seva revisió de l'any 2021, s'entén per esport «tota mena d'activitat física que, mitjançant una participació organitzada o no, tingui per finalitat el manteniment i la millora de la condició física i psíquica, el desenvolupament de les relacions socials i l'obtenció de resultats esportius en competicions de tots els nivells».

Es tracta de la definició de l'esport modern, el sorgit al Regne Unit al segle XIX a l'albor del procés d'industrialització. Excedeix el nostre coneixement i el camp d'anàlisi d'aquest treball fer una revisió crítica i històrica del concepte i

les seves implicacions però creiem necessari oferir una pinzellada antropològica sobre el naixement de l'esport modern i situar-lo en la seva dimensió política que justifica, com veurem, la seva centralitat des d'una perspectiva androcèntrica a la nostra societat. La institucionalització de l'esport tal i com l'entendem a l'actualitat, amb les seves estructures, el seu funcionament, els valors i els imaginaris que el sostenen i que transmet, és un reflex de la societat capitalista i patriarcal en la qual neix i es desenvolupa. Implica, això, que els seus elements (clubs, federacions, etc.) (re)produeixen una ideologia determinada articulada a partir d'una figura masculina concreta, la del campió, que opera com a element d'identificació amb l'ordre establert. Tal i com s'apunta des de la sociologia política de l'esport, aquest té una funció ideològica que contribueix al modelatge dels individus dins d'un funcionament social determinat, que inclou les lògiques de desigualtat de gènere. La interiorització d'aquestes lògiques i els valors esportius implica, doncs, reforçar la interiorització de les lògiques i els valors socials dominants -patriarcat i capitalisme-. Dit d'una altra manera, l'esport pot operar com un element de reconeixement i validació de les desigualtats socials.

Un cop situades, sorgeixen algunes idees clau que vertebraran l'anàlisi: l'esport com a pràctica masculina i masculinitzada i l'espai per a dones; els efectes de l'accés de les dones a aquestes pràctiques i espais; l'impacte d'aquestes dinàmiques en la violència sexual; i el paper dels mitjans de comunicació. Per il·lustrar l'estat de la qüestió, ens servirem de les veus de les expertes i participants al grup focal realitzat en el marc d'aquesta investigació.

L'esport: dimensió ideològica

El breu recorregut històric exposat revela la funció ideològica de l'esport i la interiorització de les lògiques de gènere visibilitzant la seva funció social en el seu manteniment. La primera capa està constituïda per la mateixa oposició en les igualtats d'accés, històricament justificada en termes de suposades limitacions biològiques de les dones.

“Neix en una cultura totalment sexista i des d'una perspectiva totalment androcèntrica, de manera que en aquest àmbit cultural que es configura en aquella època neix amb els valors de l'època i les dones, quan hi hem entrat, ha estat fent-nos un lloc. L'exemple més clar és amb els jocs olímpics, que inicialment el mateix Pierre de Coubertin deia que no estava d'acord amb que les dones entressin com a practicants, que la seva funció era decorativa...clar, això són els fonaments. Per tant, transformar-ho vol dir moure els fonaments. I això sabem que costa molt. Segurament es pot ampliar, el disseny de l'edifici es pot ampliar i ficar-hi nous plantejaments però allò sempre hi és en el nucli i la feina de desmuntar-ho és molt gran.” Entrevista 4

El fet de ser un espai congruent amb les expectatives masculines i incongruent amb les femenines té, com a primera implicació, que constitueix un element de reforç de la masculinitat i un desviament de la feminitat. Se'n desprèn, d'això, que la progressiva participació femenina a la cultura esportiva ha anat lligada al marcatge genèric dels esports: aquells considerats apropiats per a la seva participació són els que reforcen les expectatives i els mandats de gènere, és a dir, aquells en els quals preval l'elegància, la transmissió de bellesa i l'harmonia, la projecció estètica, etc.

“Sempre he sentit que estava en un món d'homes, des del principi i de moltes maneres. De petita, perquè el meu entrenador no em deixava jugar, per exemple. La majoria d'insults que rebia eren per part de pares, d'homes. I la dinàmica sempre era: d'entrada, quan no em coneixien, sentia que els altres pares deien: vigila que és una nena, no xutis fort”. Després, quan veuen que ets bona, llavors diuen que és que no hauries de jugar. I ara tot això està igual però camuflat.” Entrevista 7

La participació de la dona a l'esport, doncs, està relacionada des de l'inici amb el desenvolupament de la feminitat socialment acceptable i el seu accés es controla i restringeix en congruència a aquest objectiu a partir d'un seguit de tècniques disciplinàries. En paraules de Montse Martín (2006), les esportistes només poden transgredir les fronteres de gènere si després ho corregeixen -és a dir, si mostren de manera explícita que adopten la feminitat normativa.

Aquestes tensions es condensen especialment en el cos de les esportistes, que es converteix en l'espai on es dirimeixen aquestes tensions: el conflicte entre l'ideal de cos atlètic i l'ideal de cos femení té un impacte en com les dones es relacionen amb els seus cossos i els significats que se li atorguen. Per això mateix, reben un escrutini constant en termes de gènere que s'afegeix als mecanismes històrics de disciplina i normalització dels cossos femenins com a eines de control social. El context esportiu, doncs, es presenta com un espai que, a la vegada que permet algunes transformacions, reproduïx els models i les relacions tradicionals de gènere.

“Pel que fa a les dinàmiques que es donen a l'àmbit esportiu, depèn de l'etapa vital i el context de professionalització. Per exemple, més a la infància, el que es dona més és la imposició de la pressió estètica, abusos, comentaris sobre el físic... les noies són més objectes que subjectes. També hi ha el factor tipus d'esport: als esports femenins, la bellesa és un element clau i estan molt exposades. El propi reglament demana ornaments. En esports masculins, en canvi, el que hi ha de fons és una doble transgressió: com a dones fent esport, i a més esports masculins.” Entrevista 6

“És un entreteniment veure una noia jugant a vòlei amb un banyador i un top, en canvi els homes poden anar com vulguin i és una competició seriosa, realment venen a jugar i no a mostrar.” Participant 1

Definir el context esportiu pel seu androcentrisme implica, també, visibilitzar l'assimilació dels valors masculins als valors universals desitjables a partir dels quals es configuren els espais i les pràctiques, així com els impactes que això té en les dones. Mentre que les dones són exigides tant en la feminitat com en la masculinitat en l'accés a aquests entorns socials, en els homes coincideixen les dimensions social i individual congruents amb la participació en un món que per naturalesa els pertany. Això té implicacions a nivell econòmic, social i participatiu. A nivell d'estructures organitzatives, per exemple, es dibuixa l'escenari següent:

“El tema és d'on ve l'esport. L'esport va ser creat pels homes i per als homes en base a una cultura molt masculina. I encara que ara hi hagi una igualtat d'accés, no és una igualtat d'accés real perquè partim de llocs completament diferents i és una estructura masculina i masculinitzada. Nosaltres estem dins d'aquesta estructura que ja té uns rols i unes maneres de funcionament que nosaltres canviaríem. Però es perpetuen aquestes desigualtats perquè ha estat creat d'una determinada manera.” Entrevista 3

“Totes les organitzacions esportives històricament beuen d'aquesta tradició, qui les configura són homes que pensen des de la seva realitat a vegades sense consciència de les pràctiques d'exclusió que generen a la seva entitat. Clar, quan tens organitzacions ja molt masculinitzades, aquí entrar-hi també és des del segon plat, les postres o les engrunes de les organitzacions esportives i fa que sigui molt difícil que hi hagi més espais per als equips de formació femenins, per exemple. Jo he estat en reunions de clubs que potser tenen 20 equips masculins de categoria base i diuen “clar, és que crear-ne un més de femení...” i costa. I aquí és on moltes de les dificultats rauen.”

Entrevista 4

“A què ens referim amb que ho faríem diferent des de l'estructura? Al què es valora, com es valora, com es fan les coses. Treballar per objectius i no com més estona (conciliació), sobretot amb estructures de club i federacions, hi ha unes lògiques i una manera de fer que serien diferents. Totes les tardes, els vespres. Llavors dius, no hi ha gaires dones a l'àmbit federatiu. Doncs perquè no se senten valorades, se senten menystingudes i la manera de funcionar no és la que elles triarien. Elles hi són quan el club ja no el vol dirigir ningú, com per salvar-lo, llavors sí que hi ha dones. Quan tinc uns nens allà que han de fer esport i el club se'n va a pique, llavors sí que hi som. Per què? Perquè llavors no dona prestigi. És un món encara molt masculí amb les normes de joc masculines [...] Has de demostrar més, i llavors et diuen que hi ets per la quota. Que també hi ha una quantitat d'homes que no en tenen ni idea. Què passa aquí? Doncs que si tu estàs a una junta directiva, o estàs a un club, o a

una reunió i són deu homes i una dona, la teva veu no se sent tant.” Entrevista 3

A nivell de professionalització, les expertes i participants expliquen:

“A nivell professional, el sou no és equivalent. Quant a la pràctica no professional no hi ha tants problemes tot i que, per exemple, jo jugo a bàsquet, i si et fixes en els partits, l'equivalència de l'equip masculí de la meua categoria, ells tenen dos àrbitres, taula federada, etc. I jo tinc un àrbitre que potser fa dos dies que s'ha tret el títol i una nena de 14 anys que ve a guanyar-se el sou del cap de setmana. Com si no fos el mateix, com si nosaltres estiguéssim passant l'estona i pels nois sí que fos més seriós. Aquesta és la diferència que tinc més present cada cap de setmana quan vaig a jugar un partit.” Participant 1

“A classe trec el tema de que les dones estan discriminades a l'àmbit laboral i em diuen “eh, que és un món capitalista, per què les han d'agafar, jo no les agafaria perquè clar, perds pasta [...] què estàs dient, però aquestes ties per què han de guanyar pasta, si nosaltres juguem millor que elles””. Participant 2

“Cobren molt menys. Alexia Putellas seguia tenint el mateix contracte fins fa pocs mesos que tenia abans de guanyar qualsevol pilota d'or. Entrevistaven el Joan Laporta i no se sabia els noms de les jugadores, només alguns de pila. Moltes de les jugadores a part de jugar a futbol han de treballar a un forn de pa perquè no els hi dona el sou. A nivell econòmic és un drama. No pretenen jugar com Vincius sinó tenir sous que els permetin viure exclusivament d'això. Que no estem parlant de... que estem parlant de 20.000 l'any, eh? Però llavors es diu allò de que elles no generen el mateix rendiment econòmic i llavors que no val la pena. És com quan la gent diu que la lliga espanyola femenina és avorrida. Raó no els hi falta, perquè no hi ha encara una aposta significativa, però és que parlen com si la lliga espanyola masculina...com si veure un Getafe Levante fos súper divertit” Entrevista 1

Aquestes diferències visibles pel seu impacte quantitatiu tenen el seu origen en les desigualtats a nivell de participació que es caracteritzen per les dificultats d'accés i la falta de reconeixement. Aquestes barreres d'accés i els mecanismes a partir dels quals es justifiquen, impacten amb com experimenten aquesta desigualtat dones i homes: com una opressió estructural o com un fet natural. Es defineixen, així, unes dinàmiques relacionals articulades a partir d'aquestes consideracions. Així expliquen les participants aquest recorregut:

“També és veritat que jo abans m'havia especialitzat en altres temes i en aquests àmbits és més difícil entrar com a dona, m'han convidat poquíssimes vegades a xerrades per aquests temes. En canvi si parlo de dones, de

violència, em conviden multiplicat per 25. Com que sóc dona, deuen entendre que estic legitimada per parlar d'aquests temes. Però també com que sóc dona, legitimen a altres investigadors abans que a mi per parlar d'aquells temes, i això és una discriminació com una casa.” Entrevista 3

“Pengen una foto després de la eurocopa amb mites del periodisme i només hi ha una tia. I quan ho dius, et diuen, però a qui treus, si són tots mites? Bueno clar, són tots mites perquè han tingut un sistema masclista que els ha emparat. Perquè jo he vist molts periodistes homes, molt ben posicionats, que si fossin dones no hi serien. Parlo de gent que no té cap tipus de virtut més que ser tio i haver decidit dedicar-se al periodisme esportiu.” Entrevista 1

“Quan et truquen per participar en tertúlies, et deixen bastant clar que ho fan perquè ets dona i els obliguen a portar-ne una. I això també és perillós, perquè a vegades et llencen als lleons. És el peix que es mossega la cua perquè a vegades només per ser la única dona et fan fer coses per les que no estàs preparada i llavors se't menguen i acaba servint per dir “veus com les dones no poden narrar?”, per exemple. Si tu vols realment apostar per una persona, per què no li fas fer el mateix trajecte que ha fet un tio?” Entrevista 1

“Durant molt temps, jo ni veia les desigualtats que hi havia. Pensava, encara gràcies que podem jugar. Des d'aquesta inconsciència, normalització, s'ha de fer un procés de transformació molt potent. I després clar, formes a les persones però després arribar a les institucions i les organitzacions i transformar-les requereix un esforç que si tota l'organització no va a la una és molt difícil. En aquest sentit sempre penso que els clubs esportius d'esports més masculinitzats i masculins són la gola del llop, els llocs on s'hauria d'anar a fer explotar... Són espais que són laboratori de masculinitat, on s'aprenen aquestes conductes de masculinitat hegemònica/tòxica que potser són nois que per separat no fan comentaris ni comparteixen imatges però troben l'espai on s'ajunten i allà és on...es reproduïxen, aprenen, multipliquen.”

Entrevista 4

“Venim de la mítica frase aquella de ‘ni és futbol ni és femení’. Ara comença a tenir-se més en compte però perquè estan guanyant coses, però segueixes sentint coses del tipus “sisi, però si juguessin contra el masculí juvenil...”. Clar, és que físicament hi ha diferències, efectivament, no és paternalista, elles són més tècniques. Hi ha diferències dins del mateix esport, i això no vol dir que sigui millor ni pitjor, senzillament és diferent. I hi ha encara aquesta manera d'entendre el futbol femení i les jugadores” Entrevista 1

“Era un mundial al que no havien volgut anar perquè no aguantaven el clima que hi havia. Eren menyspreades, es trencaven. [...] les jugadores amb la selecció es trencaven quan hi anaven, venien d'entorns professionals i allà no hi havia preparació. Era un malson: no em tracten bé, faig entrenaments que no tenen cap sentit, em deixen la porta de l'hotel oberta fins a les tantes de la

matinada perquè no es fien del que estigui fent, em demanen com si fos el meu pare que els hi ensenyi la bossa quan vaig a donar una volta, jo no vull anar aquí.” Entrevista 1

“S’infantilitza les dones a l’esport, crec que cada cop que s’han reproduït els mateixos escenaris en un esportista d’elit home i dona, les respostes són totalment diferents com passa amb el tema de la salut mental. Quan Simon Biles parla dels problemes psicològics, o ho diu Iniesta, amb ell s’empatitza i a elles se les infantilitza: toves, dèbils.” Entrevista 2

“I després hi ha tots els comportaments que venen del síndrome de voler cuidar perquè et consideren inferior o pobreta, el síndrome del papito, yo os voy a cuidar que dius no cal, em cuido sola. I el tema de saber-ne menys, nosaltres no en sabem de futbol, un senyor sempre en sabrà més que jo.” Entrevista 7

“Les dones que estan en llocs de responsabilitat estan més masculinitzades. En general, l’exigència i la competitivitat estan molt vinculades a la masculinitat i jo crec que performem, no sabem com seria l’exigència o la disciplina per nosaltres, encara no ho hem pogut desenvolupar. A l’esport predominen una sèrie d’atributs que tenen a veure amb el que relacionem com a masculí i no ens hem pogut parar a pensar com ho fariem nosaltres com a dones no? Com vivim la competitivitat, l’exigència... al final, l’exigència, el compromís, estan bé, tenen coses positives, el tema és com ho performem.” Entrevista 6

“Quan parlem de desigualtat a l’esport és que hi ha coses molt normalitzades, tant, que ni sé com hauria de ser, em costa pensar com podria ser diferent perquè no sabia ni per on començar.” Entrevista 7

Concretament, en el cas del futbol, com a espai paradigmàtic per la seva dimensió social en el nostre context que condensa especialment la funció ideològica de modelatge i reproducció de l’ordre social, aquestes dinàmiques s’accentuen:

“A nivell general, el que hi ha és una condescendència brutal. Sobretot passa amb el futbol, que és un territori d’homes i molt masculinitzat.” Entrevista 1

“A nivell públic es veu de moltes maneres, l’apropiació dels èxits és una. Però a nivell públic és una cosa, després hi ha l’àmbit privat que és on es prenen decisions i és en aquests àmbits on no hi ha dones.” Entrevista 5

“L’esport segueix sent un “món d’homes”, sobretot el futbol. Són ambients amb una cultura molt tòxica, sobretot els esports col·lectius. Es generen aquestes dinàmiques de qui és el més machito, la imatge de guanyadors amb clixés molt xapats a l’antiga, una cultura en la que el referent és el més malote i és al que tots volen imitar. La idea aquesta de que si no t’emborratxes i no fas el que toca et miren malament i tens por de ser marginat pel vestidor. Tenen

dinàmiques molt similars al que s'explica del tema de la mili i l'exèrcit: les novatades, la demostració de que ets capaç de fer segons què. I això entronca amb aquesta cultura de sortir i aquesta imatge tan tòpica de l'home guanyador perquè fornica molt. No és una sorpresa quan surten notícies així, tots coneixem històries off the record, anècdotes.” Entrevista 2

“Quan parlem de futbolistes tios clar, és que viuen una realitat paral·lela, ells son lo más, per la societat són lo más.” Entrevista 7

“Quan parlem de dones, hi ha les professionals i com veuen les dones. En les primeres, hi ha una forta infantilització: avui juguen les nenes (quan els que tenen un comportament molt infantil són ells). Això no es diu mai dels nois. Se les mira des d'amunt. I el tòpic, també molt estès, de les dones que rondan l'entorn dels esportistes masculins, tallades pel mateix patró, de noies fascinades per la fama o que ho veuen com una oportunitat de fer diners fàcils. La dona florero, és una acompanyant, un element més per presumir.” Entrevista 2

“Les dinàmiques aquestes dels futbolistes i les maneres de lligar, són les mateixes del món de la nit en general, no? Com no han de fer lo de les noies d'imatges, si a la discoteca de la cantonada entres gratis si ets tia, però a quin preu no? I els col·legues... encara et diuen que quina sort, que entres gratis. Ho veuen com una discriminació cap a ells.” Participant 1

Ens situa, aquest recorregut, en un escenari concret en el qual -i pel qual- es produeix la violència que està a la base de les agressions sexuals que s'analitzaran. En aquest punt s'aborden, en congruència amb la doble funció de la violència traçada anteriorment, les violències més normalitzades i es mostra com operen tant per sancionar i marcar la posició de les dones en tant que dones quan intenten participar d'aquests espais, com per legitimar les violències de més intensitat i situar-les fora de la normalitat de la violència, és a dir, per alimentar la lògica de l'excepcionalitat que protegeix la violència sexual.

D'una banda, les participants reconeixen un conjunt de violències que apareixen com a resposta a l'amenaça de que la posició dominant dels homes pugui trontollar:

“A nivell d'equip, en general no tenim problemes, així obertament. Però també t'he de dir que per aprovar aquest protocol...o sigui, la majoria de normes que hi ha a l'INEFC s'aproven i punt. Per aprovar aquest protocol, bueno... o sigui, es va enviar a tothom per si tenia no sé què, unes coses que dic bueno, en la vida una norma ha passat per tants llocs. Llavors també hi ha casos que apareix un cas i llavors et diuen “no, no, això no és de violència sexual”. Diga-li com vulguis però això no es pot fer.” Entrevista 3

“I llavors elles explicaven, m'explicaven experiències... però hi havia tan poca empatia per part dels tios, sempre són ells, amb ells els hi passa més, a ells els hi passa pitjor, ells són les víctimes... I, mica en mica, les noies van deixar de parlar. Fins que un dia em van agafar per banda i em van dir “Para, no els hi diguis més això perquè nosaltres els hem d'aguantar 4 anys; tu te'n vas però nosaltres estem aquí amb ells i no volem perquè després ens matxaquen”.

Participant 2

“Les noies que fan el grau reben discriminació. Però algunes que són lesbianes el lloc on es senten millor és a l'INEFC, la discriminació és per ser dones, no per l'orientació sexual. I a les noies heterosexuales se'ls qüestiona la seva orientació sexual. Ho has de justificar, com si no fos normal que t'agrades una cosa masculinitzada. Si no vas maquillada, amb talons...t'has de justificar.” **Entrevista 3**

“Jo crec que és l'amenaça, no? L'amenaça que tenen els tios. Se senten tan amenaçats a la que veuen una mica d'ombra...és increïble. Com amb la Billie Jean King, te'n recordes? Hi ha hagut moments a la història que realment el tema de la competició esportiva... ho han de tenir tot molt molt per sota. De vegades em plantejava, per exemple als JJOO, per què el tir amb pistola o tal no és mixt? Perquè en alguns JJOO una dona va fer un rècord de la hòstia i van dir que era rècord de dones i no l'absolut. Si haguessin competit contra un home i hagués quedat directament segon... Jo crec que aquesta amenaça és increïble, els fa ser tant...” **Participant 2**

“Hi ha múltiples maneres de fer-te notar que no estàs al teu lloc. Al començament no n'era tan conscient però clar, ara tinc la teoria. Abans ho normalitzava, saps? Les bromes, els comentaris...la sensació d'haver de fer el doble perquè et tinguin en compte, la infravaloració, la cossificació... Es un mundo muy machista, se ve constantemente i quan ho assenyaales et diuen ‘ya estamos otra vez’. Se relacionan entre ellos y exclusivamente entre ellos y cuando lo dices, uy, la primera respuesta és ofensiva, ‘loca’.” **Entrevista 5**

“Emociona el que estan fent, perquè saps tot el que hi ha darrere i tot el que han hagut d'aguantar i de superar: entrenadors de la selecció espanyola que les maltractaven, que les maltractaven física i psicològicament. Tocant el cul, sexualitzant-les, rient-se d'elles, de tot. Hi ha el cas del Nacho Querreda, el Jorge Vilda que portes endins no va canviar absolutament res. I quan et queixes hi ha un càstig (paternalització). Si et queixes et quedes fora, és una lliçó. I al final no se les creu ningú, i aquest és el problema. I si això en part està canviant és perquè hi ha periodistes dones top” **Entrevista 1**

“Em va fer reflexionar molt una cosa que em va dir el psicòleg. Em diu ‘ostres, és que fixa't-hi, jo sóc psicòleg i a la meva facultat era al revés, érem dos o tres nois i jo estava súper ben valorat, era una cosa especial. Les profes, els profes, les alumnes, tothom em respectava molt i em volia molt. Quan vaig a la feina

també, perquè és un sector molt feminitzat. Així estem els tios'. Però anem a àmbits molt masculinitzats com el CAFE: les ties estan matxacades, enfonsades, mai arribaran, mai podran. Hi ha una diferència...és asimètric. Els tios a les feines feminitzades sobresurten, els volen.” Participant 2

*“Jo vaig marxar perquè no podia suportar aquesta caspa que hi havia. Jo veia que ningú em donaria una oportunitat per ser noia. Senzillament ells, qualsevol tio tenia més **credibilitat** que jo per ser un tio i jo una tia.”* Entrevista 1

“Quan va passar lo del Rubiales vaig publicar un article en el que vaig tenir molt cuidado en que elles no es veiessin reflectides i ells sí. Jo col·laborava amb mitjans i després d'aquest article no m'han tornat a trucar i sé que no em tornaran a trucar.” Entrevista 5

“I companys i companyes de generacions dels que ja s'estan jubilant, que tu veus que tenen la mateixa edat, discursos similars i demés, i el tio té un contracte indefinit i se'l tracta com a mestre a totes les tertúlies, i a la dona cada cop la truquen menys perquè tens un discurs massa feminista. Seguint pagant com a autònoma, mateixos preus que gent sense experiència. I quan comencen a treure la ràbia de dir, porto tota la vida aguantant un masclisme per part de tothom, de juntes directives quan diuen que se'n van de putes i jo callant perquè no puc dir res i sóc l'única dona, i ara que hi ha més sensibilització amb el feminisme i poden treure la ràbia de tota la vida aguantant, i això molesta. I a mi quan em diuen “no creus que està massa ressentida?” dic, poc em sembla, el que m'estranya és que no hagi sortit a Crims ja.” Entrevista 1

Una de les qüestions a les que s'apunta com a canvi en els darrers anys és l'augment de visibilitat, un element estretament relacionat amb els mitjans de comunicació i els relats que (re)produeix. D'una banda, perquè és un dels espais de visibilitat més importants i, de l'altra, perquè aquesta centralitat fa que la manera com expliquen la violència sexual constitueixi una de les condicions bàsiques per a aquesta exposició, tant als mitjans com fora. Aquestes formes de narrar poden actuar com a barreres dissuasives o, al contrari, contribuir a que les condicions per a la visibilitat es puguin donar. És, aquest, un dels punts que s'analitzaran a la discussió a partir, com apuntàvem, del que ocorre quan es trenca el silenci. En el context actual, en el qual l'augment de la visibilitat de la violència sexual s'associa a un augment de la credibilitat o, en altres paraules, a un indicador d'igualtat, es problematitza aquesta correspondència i s'apunta a les condicions per a la visibilitat tenint en compte els seus riscos: l'escrutini, la humiliació i el càstig, relacionat no només amb fer pública i denunciar la violència rebuda sinó amb com, quan i per què es fa. La visibilitat no garanteix la credibilitat, encara més, constitueix un espai de contradicció: visibles però veus no legítimes. Perquè les condicions per a la visibilitat són també desiguals, de manera que es qüestionen tots aquells discursos que utilitzen la idea de trencar el silenci

com una exigència per a l'empoderament, no només per posar-les en una posició vulnerable sinó perquè perpetua la idea que el valor de les dones rau en la seva capacitat de narrar el dolor. Malgrat reconèixer aquesta estratègia, s'han de tenir en compte les condicions. En alguns casos, mantenir el silenci pot ser una estratègia per protegir-se davant un sistema que no garanteix suport ni justícia. I això opera especialment en entorns on trencar el silenci pot comportar violència, ostracisme o pèrdua de seguretat; entorns on les relacions de poder estan especialment definides.

A l'apartat següent, doncs, i tenint en compte tots aquests elements, es procedeix a l'anàlisi, a partir de tres casos concrets i la seva cobertura en mitjans tant generalistes com esportius, de les següents qüestions:

1. Sobre el concepte de violència: elements que la defineixen i lògiques en les que s'inscriu
2. Sobre la visibilitat: credibilitat i mecanismes de culpabilització

4. DISCUSSIÓ

Anàlisi d'hemeroteca

Sobre el concepte de violència: elements i lògiques

Sobre la visibilitat: credibilitat i mecanismes de culpabilització

Representativitat. Relats útils?

Discussió

Anàlisi d'hemeroteca

Sobre el concepte de violència: elements i lògiques

Elements que componen l'imaginari: de l'ús de la força a la noció de consentiment

Observem una evolució al voltant de l'imaginari de la violència sexual des del cas Arandina fins al cas Alves: mentre que, en el primer, el no ús de la força física per part dels agressors implica un qüestionament a l'existència mateixa d'agressió, en el segon cas el qüestionament es desplaça a la noció de consentiment -i, com veurem, a la credibilitat-.

Entremig s'han succeït dos fets rellevants que contribueixen a la redefinició de la violència. En primer lloc, el desembre del 2018, es fa pública la sentència contra l'anomenada *manada* de Pamplona. Inicialment, els acusats van ser condemnats per abús sexual i no per agressió en considerar que no hi havia hagut violència ni intimidació per justificar la segona tipificació; fet que va constituir un punt d'inflexió en el debat social i legislatiu sobre la violència sexual a l'estat espanyol. Així, en les notícies sobre el cas Arandina (2017) observem que encara no s'ha produït el qüestionament sobre el requisit de demostrar violència i intimidació per considerar l'agressió sexual.

Aquest punt d'inflexió té el seu correlat en la reforma legislativa que busca redefinir el consentiment i que es materialitza en la Llei Orgànica de Garantia Integral de la Llibertat Sexual, coneguda com la llei del *només sí és sí*, el 2022. En els següents extractes de notícies sobre el cas Arandina es fa palesa aquesta conceptualització i les seves implicacions, entre les quals destaca la manera d'anomenar i invisibilitzar la violència: malgrat la imputació és per agressió sexual i la víctima parla de violació, són habituals les formes "mantuvo relaciones sexuales".

De lo relatado por la menor, se deduce que los tres presuntos implicados mantuvieron relaciones sexuales con ella en el piso que el Club de fútbol les facilita a los jugadores. Fuentes del entorno, señalaban que alguno de ellos grabó y difundió lo ocurrido, aunque esto no ha sido confirmado.

Captura de notícia del 13 de desembre de 2017 publicada a El País

víctima declaró ante la policía. La menor relató que fue al piso donde ocurrieron los hechos de forma voluntaria y que una vez allí de opinión y la forzaron. Según su versión, mantuvo relaciones sexuales con los tres jugadores. Los futbolistas lo

Captura de noticia del 19 de diciembre de 2017 publicada a El País

Després d'aquest punt d'inflexió, el que observem és la convivència entre aquesta nova concepció respecte l'ús de la força i el consentiment, i els imaginaris socials tradicionals, com ho demostra el fet que es pugui seguir apel·lant a les concepcions tradicionals dels termes -i emfatitzant-les- per articular una narrativa que troba fàcilment on inscriure's:

Sobre el supuesto uso de la violencia, el escrito remarca que no se han hallado lesiones de ningún tipo, más allá de una pequeña herida en las rodillas que es compatible con la práctica de una felación: tres horas después de los hechos, se encontró ADN en la cavidad bucal de la joven.

Aunque no presentaba lesiones vaginales, la sentencia al exjugador recuerda que “para la existencia de agresión sexual no es preciso que se produzcan lesiones físicas, ni que conste una heroica oposición de la víctima a mantener relaciones sexuales”.

La defensa, sin embargo, insiste en su argumentación, y

Captura de noticia del 24 de juny de 2023 publicada a AS

[Los jueces dieron credibilidad al testimonio de la víctima](#) sobre la penetración no consentida en el cuarto de baño, pero admitieron que su narración sobre la media hora previa, en la zona VIP de Sutton, no se corresponde con lo que muestran las cámaras de seguridad. La víctima describió una situación de miedo y repulsa hacia el futbolista, cuando las imágenes muestran un acercamiento y un interés mutuo.

Captura de noticia del 8 d'abril de 2024 publicada a El País

Y es que la defensa no se quedó ahí, pues tratando de desmontar la versión de la joven que denunció haber sido agredida sexualmente por el jugador, han vuelto a cuestionar el motivo de su entrada al lavabo: “La denunciante construye un relato que precisó tejer una explicación de: ‘¿Por qué una mujer adulta entra voluntariamente en un lavabo con un hombre adulto?’”.

Captura de notícia del 26 d'abril de 2023 publicada a As

JUSTICIA

Análisis del caso Alves por un abogado penalista: “Produce bastante desazón”

Para este letrado, todos los delitos de índole sexual son “execrables”, pero más si cabe aquellos en los que se emplean la fuerza o hay una agresión violenta para con la víctima. Y para cómo fue el relato de los hechos de la joven, la pena ha sido “muy baja”.

“Es un tipo de delito supercondenable, como los delitos contra menores, y muy complicado, y ahora, con la reforma y la equiparación entre abuso y agresión, todavía más. No obstante, pienso que es más execrable o condenable si se hace utilizando la fuerza que si no. Pero es un delito con una horquilla de penas muy amplia. Hay una

Captura de notícia del 26 de març de 2024 publicada a l'As

Fútbol Internacional

La víctima de Dani Alves, en su declaración: “Me resistí pero él era mucho más fuerte que yo”

Captura de notícia del 23 de gener de 2023 publicada a Marca

En aquest escenari, un dels mecanismes per mantenir l'imaginari de la violència allà on era és la banalització de les violències normalitzades per desvincular-les de l'estructura de gènere:

Jenni Hermoso sobre la "anécdota" del beso de Rubiales: "Ha sido la emoción del momento, no hay nada mas allá"

Por su parte Jenni Hermoso reconoció en tono jocoso y entre risas en un 'live' de Instagram que no le había gustado el beso de Rubiales: "Eh, pero no me ha gustado. ¿Y qué hago yo?".

Captura de notícia del 21 d'agost de 2023 publicada a Marca

El polémico beso en la boca de Rubiales a Jenni Hermoso

El presidente de la RFEF agarró la cara de la jugadora con las dos manos y le plantó un pico después de haberse fundido en un largo abrazo

Rubiales repitió el beso de Casillas a Carbonero... ¡con Jenni Hermoso!

PUBLICIDAD

NUEVAS FUNCIONALIDADES
CUENTA ATRÁS Y MÁS TRAMO
CLAUSULAZOS, BLINDAJE DE J

PUBLICIDAD

Moulin
maxichef advanced

Cocción homogénea p

Un gesto que más allá de la polémica recordó en un primer momento a otro famoso beso que tuvo lugar en 2010 cuando los chicos de Vicente del Bosque se proclamaron campeones del mundo y **el capitán Iker Casillas no dudó en lanzarse a Sara Carbonero**, periodista de Telecinco y que por aquel entonces era su pareja, y besarla ante la sorpresa de todos los españoles.

Captura de notícia del 20 de desembre de 2023 publicada a Marca

Por eso la misteriosa *independencia* es ya *la Rubiales* del 1-0, protagonista de un suceso que recuerda poderosamente al «pico» que propinó el ya ex presidente de la Federación Española de Fútbol a la jugadora Jenni Hermoso en la final del Mundial de fútbol femenino. Pero su periplo no acaba ahí. Una vez culminada su misión acosadora al antidisturbio, y darle «un pico» sin consentimiento para que lo grabara una televisión internacional, la mujer no se frena. Mientras el

Captura de notícia del 18 de setembre de 2023 publicada a El Mundo

Los internautas han creado su propia versión de memes y montajes de la crisis provocada por Luis Rubiales en el fútbol español, tras robarle un beso en la boca a Jennifer Hermoso en la

Captura de notícia del 5 d'agost de 2023 publicada a Marca

Mundial Femenino 2023

Karlheinz Rummenigge defiende a Rubiales por el beso a Hermoso: "No hay que exagerar"

El alemán sabe lo que es ser campeón del mundo y perder la compostura en los festejos

El beso de Rubiales a Hermoso es algo que le ha traído muchos problemas. LAPRESSE

Además, él mismo reconoció haber 'sufrido' ese exceso de euforia. "Recuerdo que cuando ganamos la Champions **la última vez llegué a besar a hombres**, no en la boca, pero sí de alegría", concluía el ex del Bayern de Munich,

Por supuesto que las redes sociales no esperaron ni un segundo a las palabras de **Rummenige** y le han dicho de todo, la mayoría son críticas despiadadas y hasta ofensas muy alzadas de tono.

Captura de notícia del 22 d'agost de 2023 publicada a Marca

Mundial Femenino 2023

¡Sigue la polémica! Jorge Vilda, entrenador de la selección de España, habría manoseado a su asistente

Captura de notícia del 22 d'agost de 2023 publicada a Marca

S'utilitza, així, com a qüestionament dels avenços en la resignificació de què és violència i per invisibilitzar la doble funció de les violències normalitzades: com a justificació de les violències de més intensitat i com a mecanisme de manteniment de la desigualtat.

¿Un pico es agresión sexual? El beso de Rubiales a Jenni que agita (por segunda vez) los fantasmas de la ley del Sólo sí es sí

El término, que muchos asocian en la memoria con la violencia, amenaza con disipar o ningunear el verdadero alcance del delito y, lo que es peor, **disuadir** a las víctimas de denunciar.

ANA NÚÑEZ-MILARA

Captura de notícia del 12 de setembre de 2023 publicada a El Mundo

era “correcta”. Además, si la pena fuera excesiva correremos el peligro adicional de que algunos sectores sociales conviertan al autor en víctima. Recuerdo que, conforme a nuestro chicloso artículo 178, la pena puede quedarse en una multa, pero puede también llegar a los cuatro años de prisión; cinco, si se estima que la compulsión fue violenta.

Nadie lo ha expresado mejor que [Clara Serra](#): “¿Todo lo malo tiene que ser delito y todo, además, el mismo delito? ¿De verdad eso es un avance? Creo que la agresión sexual ha de quedar reservada para otra cosa”.

Captura de notícia del 29 d'agost de 2023 publicada a El País

La lògica de l'excepcionalitat

Implica, això, que aquelles experiències que es reconeixen inequívocament com a violència segueixen sent les que encaixen amb l'imaginari tradicional. Reconeixem, aquí, la necessitat històrica de narrar i visibilitzar un tipus concret de violència que sigui coherent amb la lògica de l'excepcionalitat i els seus mites que, en última instància, busca protegir la norma de la violència.

El principal mecanisme narratiu és el del cas individual que s'articula, a través de la figura de l'agressor, en tres moviments: invisibilitzant, justificant o alteritzant.

La invisibilització de la responsabilitat passa per posar el focus en altres aspectes contextuals en relació de causalitat de la violència contribuint, així, a l'essencialització del perill. El perill inherent a certs espais i contextos és el mecanisme principal a través del qual es trasllada a les dones la responsabilitat d'evitar i gestionar la violència que és, per aquest procés de naturalització, quelcom inevitable.

FÚTBOL

Así fue la noche que llevó a Dani Alves a la cárcel

Captura de notícia del 21 de gener de 2023 publicada a El Mundo

JUSTICIA

Así transcurrió la noche por la que han detenido a Alves

La vida de Dani Alves, uno de los futbolistas más laureados del planeta fútbol, sufrió un giro radical por culpa de una noche de fiesta, en la que cruzó los límites de lo

Captura de notícia del 21 de gener de 2023 publicada a As

L'imaginari de les violències com a accions puntuals desvinculades d'un sistema de dominació és, en sí mateix, un escenari de legitimació i justificació dels agressors. D'una banda, es focalitza en elements que no siguin la seva condició d'homes per explicar l'agressió. De l'altra, si la violència *de veritat* és quelcom excepcional -i, per tant, forçosament perpetrada per homes *monstruosos*-, la resta d'accions s'articulen en el marc de la subjectivitat. És a dir, la batalla per la veritat -que es dirimeix, entre altres, a l'espai mediàtic- no actua tant en la dimensió dels fets concrets sinó en com es caracteritzen. En cap dels casos analitzats es qüestiona la dimensió fàctica -que el contacte sexual ha existit-, de manera que el dubte s'orienta a si aquest contacte és, o no, violència. Això situa la disputa en el camp de la credibilitat en el qual, d'entrada, les dones parteixen amb desavantatge. Tot i que explorarem en el següent punt els mecanismes de culpabilització que caracteritzen aquest camp de batalla, tot el que constreny per definir la bona víctima, que mai ho serà del tot, té el seu correlat en els agressors, que tampoc ho seran mai del tot.

■ Luis Rubiales, una personalidad siempre al borde del precipicio

El expresidente de la Federación, hijo de alcalde, futbolista del montón, trabajador obsesivo, impulsivo y prepotente, viajó de la cima al abismo en tres segundos. Una excolaboradora asegura: "Es un machista que no sabe que lo es, como tantos otros"

Captura de notícia del 16 de setembre de 2023 publicada a El País

COLUMNA > | i

E *La España negra que persiste en Rubiales*

Captura de notícia del 27 d'agost de 2023 publicada a El País

Radio MARCA

Villar: "El comportamiento de Rubiales no es el idóneo, pero lo comprendo"

El expresidente de la RFEF resalta que en esos momentos "la tensión no se puede justificar" y que "Luis es un ser humano"

GOLES, en el programa de Pedro Pablo Parrado y alabó la figura del seleccionador Jorge Vilda, que comenzó en las categorías inferiores del combinado nacional bajo su mandato: **"Es un maestro, lo que ha hecho tiene un mérito tremendo; nadie lo quería en diciembre y ahora todos le alaban, pero ningún comentarista ha dicho una frase positiva de él"**. Además, recalcó que **"hay que aplaudir a las actuales jugadoras, han hecho un trabajo fantástico junto al entrenador, al que mantearon arrepentidas tras la situación que se vivió el pasado año"**.

Ángel María Villar también hizo hincapié en que **"el fútbol español lleva trabajando más de 40 años en el apartado femenino y lo cosechado es el resultado de tantos años de trabajo"**. Por consiguiente, el expresidente recalcó que **"el fútbol femenino siempre fue una de sus principales apuestas"**.

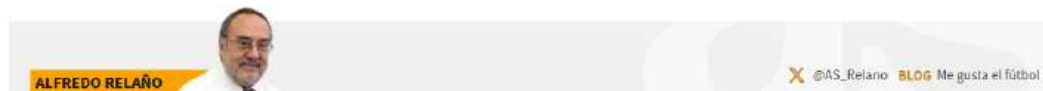
Captura de notícia del 22 d'agost de 2023 publicada a Marca

Javier Tebas, ha afirmado este miércoles que el presidente de la Federación de Fútbol, Luis Rubiales, suspendido temporalmente por la FIFA como máximo dirigente de la Federación Española de Fútbol (RFEF), “no solo menoscabó con su actitud la dignidad de Jenni, sino también la de España”. Además, considera que la imagen de España fue “representada por un energúmeno”

Captura de notícia del 30 d'agost de 2023 publicada a El País

filtros para desnudarse interiormente. Gesticula, besa o insulta, en una conducta propia de la patología narcisista, lo que lleva a quienes la sufren a confundir los códigos de las relaciones personales, despreciar cualquier crítica, intimidar y situarse fuera de la realidad. Como dice **Víctor Francos**, es

Captura de notícia del 28 d'agost de 2023 publicada a El Mundo

Rubiales ya es sólo un mal recuerdo

Pero al menos ese garbanzo en el zapato que era Rubiales ya nos lo hemos quitado.

Captura de notícia del 12 de setembre de 2023 publicada a As

atraídas por el 'glamour' de los famosos. La posición de dominio, la fascinación, el alcohol y otras cosas pueden crear atmósferas de riesgo, pese a las medidas de seguridad de los

"RIESGOS SITUACIONALES"

El problema no es, pues, el espacio en sí mismo, sino las mutaciones que genera en determinados personajes. El profesor de criminología **Santiago Redondo Illescas** se refiere en uno de sus tratados universitarios sobre prevención del delito a los «riesgos situacionales» que generan «oportunidades delictivas» en perfiles sin antecedentes.

El caso Alves, en periodo de instrucción mientras el futbolista permanece en prisión ante la contundencia de los indicios en su contra, ha disparado las alarmas entre padres que observan a sus hijas relacionarse con futbolistas a través de las redes sociales, o mediante los 'conseguidores'. Famosos eran en activo. «Son chicos muy jóvenes, asediados por chicas, adulados por entornos que viven de ellos y falsamente empoderados, lo que puede llevar a confundirles, a entender

Si el brasileño actuó con consentimiento de su presunta víctima o fue presa de un «riesgo situacional» es algo que deberá argumentar el prestigioso penalista **Cristóbal Martell**,

Captura de notícia del 12 de febrer de 2023 publicada a El Mundo

REDES SOCIALES

Dani Alves hace feliz a un niño en la playa: “La mejor persona del mundo”

El exfutbolista, en libertad provisional a la espera de que haya sentencia firme tras ser denunciado por agresión sexual, le dio consejos al joven en el arenal.

Así, pese a su complicada situación penal, el deportista hizo feliz a este niño: “Si algún día llego a ser futbolista, siempre recordaré este día como el mejor de mi vida. Para

Captura de notícia del 10 de setembre de 2024 publicada a As

Televisión

La madre de Dani Alves 'exculpa' de la agresión sexual a su hijo: "Es de esos chicos que te acomodan la silla"

Captura de notícia del 9 de febrer de 2024 publicada a Marca

Entre estos mismos colaboradores, hay quien afirma que, conociendo al personaje, una caída como la que ha sufrido, desde lo más alto a lo más bajo en un meteórico segundo, era previsible, mera cuestión de tiempo. Que su carácter explosivo y prepotente lo predisponía a eso. Otros lo consideran una acción extemporánea, imposible de vaticinar, una excentricidad, incluso conviviendo de cerca con Luis Rubiales.

Captura de notícia del 17 d'agost de 2023 publicada a El País

sus calles. El silencio en los bares lo llenaba la televisión con imágenes de lo que estaba ocurriendo a pocos metros de distancia: incluso cuando nadie hablaba de ello se oían de manera incesante detalles y comentarios del suceso que ha golpeado la amable y acogedora ciudad de la ribera del Duero.

mandarlos a prisión provisional. "Nunca había habido síntomas de cosas raras. Al final parece que han cometido un error y lo van a tener que pagar", expresa. "Nosotros no podemos hacer

Captura de notícia del 15 de desembre de 2017 publicada a El País

Com avançàvem, es defineix un escenari en el qual resulta més fàcil creure que la violència no s'ha produït. Un escenari en el qual la narrativa de la violència es conforma d'històries que no es poden provar ni refutar, sempre susceptibles d'interpretació, per reafirmar el marc moral i personal que funciona per excloure normativament la violència sexual de la dimensió política i mantenir-la en l'àmbit privat i subjectiu.

No hay testigos directos ni imágenes de la presunta agresión sexual cometida por [Dani Alves](#) en un lavabo de la discoteca Sutton de Barcelona, [cuyo juicio ha arrancado este lunes](#). Hay dos relatos contradictorios, como ocurre casi siempre en un proceso penal: por un lado, el de la víctima, quien [ha ratificado en su declaración ante la Audiencia de Barcelona que el futbolista brasileño ejerció violencia](#) sobre ella, intentó obligarla a practicarle una felación, la abofeteó, la insultó y la violó; por el otro, el del jugador, que declarará el último día del juicio [para sostener que fue sexo consentido](#). Además, en el *caso Alves* están los testimonios de dos personas (una amiga y una prima) que

Captura de noticia del 5 de febrer de 2024 publicada a El País

muestra incrédulo: “De entrada no me lo creo, este año tengo uno de los mejores vestuarios que he tenido, chavales muy sanos, nobles y muy majos, jamas me han generado un problema”. Son 20 de plantilla en el Club y no tiene previsto suspender los entrenamientos ni los partidos, aunque reconoce que es un mazazo para todos. “A mí, ahora, más que los partidos, me preocupan los chicos”, decía.

Captura de noticia del 13 de desembre de 2017 publicada a El País

MUNDIAL DE FÚTBOL FEMENINO

Cerezo: "Como no estoy en el cuerpo de Jenni ni en el de Rubiales, pues no sé quién tiene que pedir perdón a quién"

"A mí personalmente ni me preocupa, ni me importa, ni me gusta hablar de ello porque no tengo nada que decir", aseguró el presidente del Atlético

Captura de notícia del 14 de setembre de 2023 publicada a El Mundo

La modelo repite en varias ocasiones que cree en la inocencia de su marido, pero afirma que su matrimonio se ha resentido a causa de la, para ella, infidelidad: “Creo en su inocencia y espero no equivocarme. Conociéndolo, puedo decir que Dani no es una mala persona. Que ha metido la pata con nuestro matrimonio, hasta el fondo, sí. Pero creo que él nunca hubiera hecho eso siendo consciente de que podía perderlo todo. Es demasiado grave”.

Captura de notícia del 6 de juny de 2023 publicada a El País

Veiem que la violència sexual queda ubicada en un contínuum entre l'imaginari que s'articula en base a un concepte molt concret i reduït de violència, d'una banda, i la subjectivitat, de l'altra. Comencem a veure, també, que és aquesta segona dimensió la que acaba determinant la violència. Arribades a aquest punt, doncs, es torna necessari explorar com es construeix aquesta subjectivitat que determina qui és subjecte de veritat i els mecanismes a través dels quals es (re)produeix.

Sobre la visibilitat: credibilitat i mecanismes de culpabilització

Credibilitat

Definim la credibilitat no com a qualitat innata, sinó com a recurs social que es construeix i es distribueix segons normes culturals, històriques i polítiques. Aquesta distribució desigual de la credibilitat genera un sistema on les dones són percebudes com a menys creïbles que els homes, fins i tot quan les evidències recolzen les seves afirmacions. Aquesta incredulitat estructural està profundament arrelada en el patriarcat, que dicta qui mereix ser escoltat, cregut i validat i es manté, entre altres, a través de les narratives culturals. Aquestes reproduïxen la construcció històrica de la credibilitat masculina - racionalitat, objectivitat i imparcialitat definint, també, les condicions socials i polítiques per a la visibilitat de les dones i les seves experiències.

La primera d'aquestes condicions, doncs, és el punt de partida que defineix la credibilitat com un atribut naturalment masculí. Per rastrejar-ho, s'atén als mecanismes que es despleguen amb la visibilitat. És a dir, què succeeix quan una agressió apareix a l'esfera pública i quins discursos es desencadenen.

FISURAS EN LA CREDIBILIDAD

Dichas contradicciones, según dice la resolución, muestran fisuras en la credibilidad de la declaración que tampoco se ve corroborada por los elementos periféricos a la misma, pues **ni**

"En la prueba psicológica destaca la **preocupación por su imagen**, lo que junto con su edad no invita a darle credibilidad. Ni puede descartarse el móvil espurio", especifica,

La Sala también corrige a la Audiencia Provincial de Burgos y hace especial referencia a la **contradicción entre la intimidación**, que supuestamente "la dejó súbitamente paralizada", y la **conducta previa a ese momento**, "subiendo al piso voluntariamente y permaneciendo en él junto a ellos sin abandonarlo", y por otra, "**manteniendo una relación sexual completa con Raúl**". "Es difícil hallar un enlace lógico", critica la sentencia, que considera que "la credibilidad de su testimonio, en lo que se refiere a la intimidación, presenta fisuras relevantes".

La Sala también destaca la "banalización de las relaciones sexuales" por parte de los cuatro implicados en el caso. "Convirtiéndolas en un simple divertimento o juego sin trascendencia, que denota una falta de madurez igualmente próxima entre todos ellos".

Captura de noticia del 18 de març de 2020 publicada a El Mundo

Que la credibilitat qüestionable sigui la de la dona i que uns mateixos elements, com l'edat i altres que veurem, serveixin per apuntalar la veritat dels homes i, en canvi, posar en entredit la de les víctimes, mostra aquesta distribució desigual. La incredulitat envers les dones com a fenomen estructural i arrelat als mitjans de comunicació és la condició d'existència per als discursos victimistes exercits pels que ocupen posicions de poder:

CASO ARANDINA

Los condenados en el Caso Arandina: "Somos unos pardillos a los que están intentando joder la vida"

Captura de notícia del 12 de desembre de 2019 publicada a El Mundo

JUSTICIA

Primera entrevista de Dani Alves: "Yo la perdono", dice sobre la denunciante

"Si esa noche me dicen que una joven me acusa de violación, me presento en comisaría para aclararlo", dice el futbolista en una charla con 'La Vanguardia'.

Marta Rodríguez Peleteiro X Mpeleteiro_AS

Actualizado a 21 de junio de 2023 10:12 CEST

Captura de notícia del 12 de juny de 2023 publicada a As

JUSTICIA

El hermano de Dani Alves niega la agresión sexual: "Cayó en una trampa"

Captura de notícia del 25 de gener de 2023 publicada a As

Actualidad

Rubiales: "Jenni Hermoso sabe que miente, yo lo sé y lo saben mis hijas"

"En la calle todo el mundo está conmigo, sobre todo las mujeres", afirmó en esta entrevista

Captura de notícia del 9 de gener de 2024 publicada a Marca

LaLiga EA Sports 2024

Luis Rubiales: "¿No se puede cuestionar a Jennifer Hermoso y a mí sí? ¿porque soy un hombre?"

El expresidente de la RFEF insiste en la entrevista en La Sexta en que no hubo agresión a Jenni Hermoso

Captura de notícia del 4 d'abril de 2024 publicada a Marca

P. ¿Hay alguna amenaza mutua durante esos días?

R. Yo con ella nunca había hablado, no tenía ni su número. Si a ti te agreden, te violan o te hacen algo de eso, lo primero que haces es ir corriendo a tus padres e ir a comisaría a denunciar.

P. ¿Entienden que se la crea a ella y no a ustedes?

R. La gente cree más la palabra de una chica que la de un chico, y la justicia igual. La sentencia es la palabra de ella contra la nuestra, ¿y cuál vale más? La de ella. No hay ni una

Captura de notícia del 17 de desembre de 2019 publicada a El Mundo

Aquests extractes posen de manifest el procés de naturalització de la credibilitat. D'una banda, observem com la por al judici mediàtic no té tant a veure amb el fet que això augmenti les possibilitats d'una condemna penal sinó amb la por a perdre privilegis. Concretament, el privilegi de ser creguts i, per tant, a l'absolució plena. Així, consideren que quedar exclosos d'aquesta exoneració total, que passa perquè part de la societat cregui a les víctimes, és una forma intolerable d'injustícia. Revela, això, el punt de partida al qual fem referència i que revesteix les condicions de visibilitat de la violència: el patiment dels homes està per sobre del de les dones a les quals han agredit i les seves pèrdues es converteixen en l'element clau del succés. Aquest procés de victimització és coherent amb la ideologia del privilegi en tant que al que s'apella ja no és tant al que es perd o s'ha perdut sinó al que es podria perdre, això és, al futur i a les condicions a les que es creu tenir dret de manera natural.

D'altra banda, en els tres casos es produeix un mateix fenomen: el silenci de les víctimes contrasta amb l'exposició del relat dels agressors que, al mateix temps, denuncien el perjudici dels judicis mediàtics a la seva reputació. És a dir, a la vegada que es presenten com a víctimes d'un relat mediàtic, són els que en treuen profit. L'espai mediàtic els ofereix l'oportunitat de reorientar la credibilitat i de posicionar-se com a víctimes.

Mecanismes de culpabilització

Considerar qualsevol grau d'injustícia que puguin sentir els acusats més greu que la que puguin patir les víctimes té el seu correlat en els mecanismes de culpabilització que orienten els discursos envers les dones. Quan es demana que denunciïn i narrin les violències patides el que s'espera, en el fons, és que despleguin la seva capacitat per ser cregudes. Veure no equival a creure. A continuació, es mostren alguns exemples dels elements que conformen les narratives de víctimes intel·ligibles, tant els que promouen com els que penalitzen:

FÚTBOL

La víctima de Dani Alves sufre "graves" secuelas como "angustia" meses después de la agresión sexual

Captura de notícia del 9 de maig de 2023 publicada a El Mundo

El infierno psicológico de la presunta víctima de Dani Alves: "Aún no ha podido trabajar"

Captura de notícia del 25 de novembre de 2023 publicada a El Mundo

"Si ocurrió alguna cosa, **no hubo ni coacciones**, ni violencia, ni intimidación. Hay muchas contradicciones", dijo, y criticó la actitud que tuvo la menor los días previos a la denuncia: "Incluso acudió al campo de fútbol". El abogado Luis

Captura de notícia del 5 de gener de 2018 publicada a El Mundo

Además, una amiga menor de la chica también ha declarado ante la jueza y, según Navarro, habría incidido en que la denunciante, en los días siguientes a la presunta agresión, estaba contenta y no se le habrían apreciado marcas en los brazos, como en algún momento se ha asegurado. Algo que, a juicio de los abogados, desmonta tanto "la persistencia como la verosimilitud" de los hechos denunciados, dos aspectos fundamentales en este tipo de denuncia.

Captura de notícia del 26 de gener de 2018 publicada a El País

donde vivían los jugadores. Es un pueblo dividido entre los que apoyan o quitan responsabilidad a los jugadores y los que arropan de manera más discreta a la menor. Una vecina se acerca: "Ella no era ninguna santa", suelta de forma espontánea y añade que la menor se jactaba de haberse acostado con tres chicos de la Arandina.

Captura de notícia del 19 de desembre de 2017 publicada a El País

La abogada quiso aclarar que **la joven no consumió alcohol esa noche** y que "ella ofreció una declaración concisa, sin ninguna contradicción, y

Captura de notícia del 26 de gener de 2023 publicada a Marca

TERCERA | ARANDINA

El registro de móviles constata 35 llamadas de la menor a un jugador de la Arandina

El análisis pericial de los teléfonos arroja que en las horas previas a la supuesta agresión la menor realizó 35 llamadas al móvil de uno de los futbolistas.

Captura de notícia del 21 de febrer de 2018 publicada a As

En el cas d'aquesta darrer exemple, a més, el biaix inclou l'element que es tria com a noticable. Al cos de la notícia, es detallen els resultats de l'anàlisi pericial la conclusió principal del qual, i l'element que serveix com a prova incriminària, és que durant l'estona que va durar l'agressió els mòbils no van mostrar activitat. És a dir, un element que encaixa amb el relat de la víctima, acaba servint per culpabilitzar-la de l'agressió. Es tracta, a més, d'una notícia d'agència que va aparèixer de la mateixa manera a tots els mitjans consultats. Mostra, això, la capacitat del dubte per adaptar-se al relat i com la possibilitat de recavar i aportar noves formes d'evidència, posa més pressió sobre les dones perquè s'obren noves possibilitats de qüestionar-les.

Dani Alves, hechos probados (ella es una chica de 23 años, sin ningún apuro económico, que asegura sólo buscar justicia)

de la exclusiva discoteca Sutton. Había un aura de frivolidad en sus acciones, tanto antes como después. Pero **Alves se ha encontrado con una joven inteligente y decidida**. Con la suficiente estabilidad económica para no acceder a un acuerdo, con un entorno familiar y de amigos que la asesorado y protegido bien tras lo acontecido. Con una mujer que solo quiere, en palabras de su defensa: «Justicia, sin ninguna indemnización...». Lo ratificó: «Si no es así, no te contrato».

DE BUENA FAMILIA Y CON CAPACIDAD ECONÓMICA

La veinteañera, una chica educada, de buena familia, a quien llamaremos X. -no daremos más datos sobre ella para preservar su intimidad-, nunca pensó que le podía pasar algo así en un lugar como Sutton. Sólo fue a pasarlo bien, a un local

Captura de notícia de l'1 de febrer de 2023 publicada a El Mundo

En configurar-se com una qualitat aliena a les dones, per adquirir credibilitat les dones han de performar el paper de víctima i vèncer el dubte no de manera puntual si no tota l'estona: cal una dosi molt petita de dubte per anul·lar completament el testimoni d'una víctima; un requisit que no se'ls exigeix als agressors perquè, com hem vist, poden ser contradictoris, tenir matisos i fins i tot mentir en altres temes sense que això impliqui qüestionar la seva innocència en una agressió sexual.

Un dels mecanismes principals a través del qual circula el dubte és el que respon als mites de la dona mentidera i busca recompenses. De la mateixa manera que les víctimes han de convèncer que no tenen interessos ocults en denunciar els homes que les han agredit, se les fa responsables del que els pugui passar en conseqüència. En altres paraules, han de demostrar que no persegueixen danyar els homes que denuncien i aquesta narrativa es configura tant en sentit afirmatiu com negatiu, això és, penalitzant les dones que no mostren penediment per perjudicar en alguna mesura els seus agressors. Apuntant el mandat de la mesura i la complaença, es neutralitza el dret de les dones a enfadar-se i sentir ràbia.

letrado de Clara Campoamor, quien ha incidido en que la menor no quería hacer daño a los tres jóvenes, si bien "luego se ha ido dando cuenta poco a poco de lo sucedido y ahora lo único que pide es Justicia".

Captura de notícia del 22 de novembre de 2019 publicada a As

La venganza mundial de la selección: el WhatsApp de la rebelión, la respuesta 'forense' de Rubiales y la amenaza de los Juegos

Las jugadoras de la selección han dicho otra vez «basta», y a la segunda parece que irá la vencida en una venganza tan fría como contundente, tan perfecta como inesperada. Porque si a

vestuario de la selección. Algunas habían pasado varios días en Ibiza de vacaciones mientras la polémica del presidente llegaba a todos los rincones del mundo, y en esos días mascaron su rabia.

Captura de notícia del 26 d'agost de 2023 publicada a El Mundo

FÚTBOL FEMENINO

Albert Luque, sobre Jenni Hermoso: "No se merece nada por su bajeza humana"

EL MUNDO accede a unos whatsapps entre el director de la selección masculina, y hombre de confianza de Rubiales, y una mujer que medió en el intento de encuentro con Hermoso en Ibiza

Captura de notícia del 5 d'octubre de 2023 publicada a El Mundo

Fútbol Femenino

Rubiales pidió "llorando por sus hijas" a Hermoso que explicara en un vídeo que el beso fue consentido

Captura de notícia del 2 d'octubre de 2023 publicada a Marca

UN FIN DE AÑO "TREMENDAMENTE HERMOSO"

Las 12 uvas de Jenni y una 'campanada' para 2024

Cómo la capitana de la ganadora selección española de fútbol ha sido elegida para dar las campanadas en TVE esta noche y se prepara para un futuro aún más influyente. Puede terminar 2024, nos cuentan desde México, como la futbolista mejor pagada del planeta

Captura de notícia del 30 de desembre de 2023 publicada a El Mundo

Representativitat: relats útils?

Fins a quin punt responen les narratives mediàtiques a la realitat de la violència sexual a l'àmbit esportiu?

Fins aquí hem explorat com es configuren les narratives a l'espai mediàtic sobre la violència sexual al món de l'esport tant pel que fa a la seva conceptualització com als mecanismes que la constitueixen. Per respondre a la pregunta sobre si aquestes narratives són representatives de la violència sexual a l'esport recorrem, d'una banda, a l'exposat per les expertes i les participants en la identificació de dinàmiques que perpetuen la desigualtat i legitimen tot tipus de violències (punt 2.). De l'altra, la lògica de l'excepcionalitat ens ofereix una primera temptativa de resposta. Si la violència s'emmarca en el cas individual i desvinculada de l'estructura de gènere, és perquè hi ha violències normalitzades que legitimen i constitueixen les condicions de possibilitat perquè alguns casos es mediatitzin, materialitzant la màxima de que tot està en ordre però és inevitable que, de tant en tant, hi hagi casos puntuals de violència. Això és, situant la violència sexual fora de la norma.

Retornant a les narratives de les expertes i les participants, i posant les seves paraules en relació amb les notícies analitzades, s'identifiquen alguns mecanismes que defineixen aquestes condicions. Ens referim, concretament, a la invisibilització de les dones a l'àmbit esportiu que es relaciona, al seu torn, amb l'androcentrisme que impregna les pràctiques i l'apropiació dels seus èxits per part dels homes.

El dia de la final del Mundial de futbol femení, molts diaris els portaven en portada l'entrenador de la selecció o el president de la Federació. De la mateixa manera, quan les jugadores es van plantar amb el ja conegut #SeAcabó, que va desembocar amb la dimissió de Luis Rubiales, part de la narrativa mediàtica va invisibilitzar el seu protagonisme. S'acaba convertint, tal com identifiquen les fonts consultades, en una guerra entre homes de manera que el gènere queda fora de l'equació.

Así sobrevivió Jorge Vilda tras el motín: visita a Barcelona, más fisios, conciliación familiar...

Después de la renuncia de 'Las 15', el técnico se reunió con ellas, acercó a las familias y ha sido «valiente». La relación con la plantilla (y entre ellas) sigue tensa, pero las victorias les han unido.

Jorge Vilda y Luis Rubiales, después de la victoria de España ante Suecia. AFP

Captura de notícia del 18 d'agost de 2023 publicada a El Mundo

CASO RUBIALES >

E Santi Denia planta cara al rubialismo

El técnico sub-21, tras reafirmarse en no aplaudir a Rubiales en la asamblea, fue abroncado por el coordinador del fútbol base

Captura de notícia del 6 de setembre de 2023 publicada a El País

CASO RUBIALES >

Miguel Galán, el azote de Rubiales

Una denuncia suya propició la caïda de Villar, y ahora solicita la abstención de un miembro del TAD porque su tío es socio del asesor jurídico externo de la federación

Captura de notícia del 31 d'agost de 2023 publicada a El País

Más (buenos) jefes y menos Rubiales

Las mujeres de la selección española de fútbol han desbancado a Luis Rubiales, exponente de un autoritarismo que sigue muy presente hoy en día: nuestra sociedad sin jerarquías rígidas vive desde hace décadas una crisis de autoridad

Captura de notícia del 2 d'octubre de 2023 publicada a El País

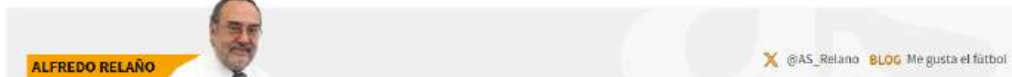
“És veritat que al Rubiales hi havia molta gent que li tenia moltes ganes i que encaixava molt amb un tio que és fastigós no, però gran part del linxament públic ve per part de tios que li tenien moltes ganes per temes que no tenen a veure amb el feminisme. Parlem de periodistes que toquen el cul a les becàries i si es queixen les titllen d'avorrides, que l'han linxat públicament pel petó a la Jenni i han vist l'oportunitat de fer-li mal, era per un tema de poders. N'hi ha altres que en aquest sentit són iguals però se'ls justifica i defensa (per exemple, el Laporta, molts deien que on està el problema, que a veure si no li pots fer un comentari a una xavala de 17 anys de que està bona).” Entrevista 2

“Jo tinc la sensació de que l'han fet fora per netejar la imatge, per poder dir “no som un esport masculista” que no pas perquè realment han vist que això no pot ser.” Participant 1

Això porta a relats impossibles que, tanmateix, no es qüestionen. Aquí es mostra un exemple d'aquest relat per part d'un mateix articulista amb un dia de diferència:

Salvando las excepciones de David Aganzo y Ángel Torres, en el fútbol no veo incomodidad ni crítica. Empezando por Infantino, presente en la escena, y siguiendo por Ceferin, que aún tiene a Rubiales entre sus vicepresidentes de la UEFA.

Captura de notícia del 24 d'agost de 2023 publicada a As

La presión del fútbol derrumba a Rubiales

Captura de notícia del 25 d'agost de 2023 publicada a As

En canvi, trobem també relats que apunten en una direcció diferent:

LUIS RUBIALES >

El feminismo arrasa a Rubiales

El movimiento, tras décadas mostrando las desigualdades y los comportamientos machistas, ha calado en una sociedad que reacciona casi con unanimidad contra actitudes como la del ya suspendido presidente de la Real Federación Española de Fútbol

Captura de notícia del 27 d'agost de 2023 publicada a El País

Es tracta de relats que tenen la seva base en el que anomenàvem condicions de possibilitat i violències normalitzades

El problema, por tanto, es desconocer la continuidad de la violencia contra las mujeres y las particularidades que se presentan en el ámbito deportivo, especialmente en aquellos espacios que han sido considerados exclusivamente masculinos. Una mujer rompe un mandato de género al decidir jugar fútbol, pero el beso sin su consentimiento por parte de una autoridad deportiva le recuerda que ese mandato de subordinación y obediencia aún existe y que debe aceptarlo. En este punto, la

Captura de notícia del 5 de setembre de 2023 publicada a El País

Mientras que el Me Too puso de manifiesto, sobre todo, agresiones y abusos que son socialmente más fáciles de identificar por la gravedad que implican, el Se Acabó lo ha hecho con todas aquellas pequeñas cosas que se producen todos los días, cada día, y que, en realidad, no son pequeñas sino la base de la estructura. Son aquellas “actuaciones cotidianas menos evidentes que demuestran dominación de género” de las que habla Berta Barbet, doctora en Ciencias Políticas por la [Universidad de Leicester](#) (Inglaterra).

Captura de notícia del 3 de setembre de 2023 publicada a El País

Jennifer Hermoso, Audre Lorde y la batalla contra el silencio

Llegar a la vía judicial nunca debe ser una exigencia para quien sufre el comportamiento o la agresión que sea. La exigencia debe ser colectiva y enfocarse en que la responsabilidad de poner las condiciones para que el miedo disminuya y los silencios se rompan es compartida, y nunca un asunto personal o privado

Captura de notícia del 6 de setembre de 2023 publicada a ElDiario.es

GEMMA

¿Cómo íbamos a explicar la situación de las futbolistas si en las redacciones estamos rodeadas de «Rubiales»?

Escrito por [Gemma Herrero](#) · el 27/08/2023

Captura de notícia del 27 d'agost de 2023 publicada a Jot Down Sport

És, aquest, el context en el qual les violències sexuals emergeixen, un context caracteritzat per la naturalització de la desigualtat i la impunitat de les violències que operen per mantenir-la. En aquests extractes, les participants expliquen quines són les formes de violència més habituals i normalitzades, apunten a la seva transversalitat i omnipresència i reflexionen sobre les seves causes i les dificultats perquè emergeixin:

“On més es nota molt la cultura de la violació en la no consciència de la violència. [...] Quant a la violència sexual, normalment el que passa és que

s'assenyala a figures molt concretes, s'individualitza i no es mira el panorama general i no es mira tot el que ha permès que allò passés. I un dels elements és que els agressors sovint són figures que estan per sobre a nivell esportiu (fisios, entrenadors), amb capital social i polític, etc. Es produeix a més la separació obra autor. I al final haurien de ser oportunitats per anar a les violències més quotidianes, a les dinàmiques androcèntriques que fan que et sentis com una intrusa. I aquí també hi ha la mirada de l'espectador.”

Entrevista 6

“Conec casos d'agressions i s'han gestionat fatal a nivell de club. A nivell de violència sexual, el que passa de veritat no ho sabrem mai. Hi ha molta cosa que no sortirà mai, que no es diu perquè al final t'estàs jugant la carrera.”

Entrevista 7

“A l'esport d'elit potser n'ets més conscient de tot i de les violències però és difícil dir res, no dius res per por. Estàs tan immers, són mons tan petits, al final és el teu sosteniment material i fa por la resposta de l'entorn.”

6

“Clar, quan parlem de violència sexual a l'esport als mitjans, el primer que veus és que surten els casos molt totxos. Llavors clar, la resta es minimitza: si només li he dit que no sé què...no comparis.”

Entrevista 6

“Per exemple està molt normalitzat el tema de tocar a l'altre. En el futbol femení et trobes amb un entrenador que et toca el cul per espavilar però no, saps? No s'hauria de poder fer però es fa, i no està bé.”

Entrevista 7

“No crec que haguem desenvolupat estratègies a nivell conscient, no n'hem parlat, però de manera innata hi són, per exemple no deixaries mai a una companya sola ni amb l'entrenador ni res. Ara hem començat a parlar una mica entre nosaltres, una mica. Realment tenim molt poca informació del que passa. I que per sobreviure hem normalitzat moltes coses que fins que no surts una mica no... hi ha un vídeo meu en el que el Rubiales m'intenta agafar i jo m'aparto però era intuïtiu saps? Abans em semblava normal”

Entrevista 7

“A l'INEFC hi ha la comissió d'igualtat, des de la qual es va impulsar el protocol. Clar, no havia passat mai res, no? Bueno, és que no havia arribat perquè no hi havia com, excepte una vegada que vam rebre una queixa i veus com, un cop trencat el silenci, va resultar que ho havia fet repetidament. [...] A mi em deixava coses a la casella, em buscava, em trucava per telèfon per quedar. I li vaig dir no m'atabalis, ves amb el teu fill que té la meua edat. Però era molt agobiant, molt agobiant. Denunciable? Doncs clar, no hi havia denúncia perquè era agobio. Només perquè li vaig parlar un dia per una cosa. I llavors va venir una alumna dient que aquest home la trucava i era molt pesat. Clar, la junta primer va dir home, vols dir. I la cap d'estudis va dir si, perquè sabem que ho ha fet amb altres persones. Ara es prendrien altres mesures

però en aquell moment, que li faltava un any per jubilar-se, no es va prendre cap mesura” Entrevista 3

“A nivell formatiu hi ha contacte i a vegades es normalitzen coses que no... Jo recordo quan estava a segon, un professor que ens va fer fer-nos fotos despullats per mirar els eixos del cos amb algunes postures que...jo m’ho miro ara i...fotos amb com menys roba millor. Tots els alumnes ho teníem súper normalitzat” Entrevista 3

“Jo recordo un professor, que va ser dels primers que des de la Comissió ens van dir és que fa imatges i comentaris que no toquen. El drama és que quan l’estudiant m’ho va dir, jo ja sabia de quin profe parlava, perquè jo havia sigut estudiant i també havia tingut aquell professor.” Entrevista 4

“M’han explicat companyes que un professor últimament ha tingut més proximitat amb alumnes: que les portava a casa amb cotxe, que s’havia arribat a treure la samarreta davant d’elles així... I li ha arribat una denúncia interna però no s’ha fet públic, jo me n’he enterat per les alumnes, no sé si és que no ho volen fer públic perquè potser això embruta la imatge però si, se li va enviar una denúncia perquè no tornés més. Què ha passat? Que aquest dilluns va tornar al centre i a partir d’aquí no sé més.” Participant 1

“Sempre hi ha hagut profes agressors, quan jo estudiava segurament es normalitzava més: aquell ens havia de mesurar el greix i ens ha fet despullar, Bueno... Hi ha molt tocón gratuït, i és un abús de poder. Jo he tingut alumnes que al món del hoquei són molt bones i sí que em deien “hosti, és que ja ho notes, que per sortir a la pista et toca el cul aquell que sents com et toca. No és la palmadeta, aquests són els xungos però...ja ho saps”. Porten molts anys, han tingut molts entrenadors i algun t’ha de tocar, que et toqui de manera més fastigosa que un altre, no? Vull dir que això... està molt normalitzat o...bueno, més que normalitzat, és que no pots dir res al respecte. Per molt que ho diguessis, no en trauries res i seria pitjor. És aquest abús de poder no? Tu has dit això? Doncs ja veuràs, ja. I si se t’acaba la carrera a tu, bueno, però a les altres les tocaré encara més.” Participant 2

“Jo crec que ens falten encara orientacions de com actuar ara que es denuncia. Que se n’haurien de denunciar molts més, de casos, i s’hauria d’informar encara molt més, i que les persones trenquin el silenci. La qüestió que jo veig a venir ara una mica és a dir: vale però, què fem? Què fem quan passa? És com a nivell polític, o al món del cinema: passa això, val, però què es fa amb aquestes persones? I aquí crec que ens faltaria també preparació per preparar-nos per tot el que pot venir. Perquè podria venir una allau. I per exemple a nivell esportiu és molt important, en cas d’un entrenador, que se’l fa fora d’una entitat perquè hi ha hagut un comportament no adequat...però clar, aquesta persona, si no se’l denuncia a nivell jurídic, segueix al mercat

laboral i el contracta una altra entitat. Aquí també hi ha un tema delicat i molt complex de resoldre.” Entrevista 4

“S’ha anat treballant a nivell de mitjans tradicionals: tot el que són fotografies, plans, realitzacions de jocs olímpics que eren aberrants, no? curses de 800 metres que als nois se’ls enfoca des de dalt, i a les noies des de baix, era algo bestial. Això jo crec que s’ha anat educant els mitjans de comunicació tradicionals, si més no oficials, perquè no fiquin tant la pota -en aquests jocs olímpics de París crec que hi va haver un comentarista que va dir alguna cosa que no tocava i de seguida es va reaccionar però clar, les xarxes no, i es multiplica. A les esportistes joves se les sexualitza i hi ha molts exemples de noies que han dit “doncs per això no estic disposada a passar-hi” i deixen l’esport. Perquè no només deixen les xarxes, també deixen l’esport.” Entrevista 4

“En un equip de futbol el grup de nois sempre va junt i poden haver-hi dinàmiques diferents, però no tant pel tipus de pràctica en sí sinó per les formes, espais i dinàmiques d’entrenament. Se’ns dubte, en equips masculins a vegades es donen unes dinàmiques que s’alimenten. Jo el que afegiria és que no té per què ser exclusiu dels esports col·lectius. En individuals, quan hi ha grups d’entrenament, en segons quins contextos també es pot donar.” Entrevista 4

“Hi ha molta impunitat cap a homes poderosos, amb calers i estimats [...] i aquí has de **decidir** a qui dones suport. No tots els monstres tenen cara de monstre.” Entrevista 1

“Hi ha diferències amb els companys de professió homes claríssima. No li donen massa importància, en parlen poc, com una minimització i si fos una cosa puntual. He sentit molt el “com s’ha fotut la vida en un moment”. I en privat, els comentaris són molt pitjor. Se senten atacats i la seva manera és minimitzar és amb una pretesa equidistància, traient-li importància. Quan els hi preguntaves: si fos la teva filla? I aquí canviava. No és tan greu fins que li fan a algú que consideres de la teva propietat.” Entrevista 1

“Les companyes ho tenen molt difícil, he vist coses que... impresentables. Ser vista contínuament com un objecte sexual, comentaris...sobretot les companyes que fan televisió i les que els futbolistes poden pensar que són atractives. Els jugadors les veuen com un trofeu sexual: a ver quien se folla a la de tv3 o a la de la sexta [...] jo m’atreveria a dir que totes les dones que exerceixen el periodisme esportiu tenen alguna cosa per explicar, més o menys greu.” Entrevista 2

“Els directius, que són una part del problema, són senyors que ara com a mínim han après que si fan segons què la societat els hi diu ei, esteu equivocats. Però ells, quan estan en petit comitè, no només diuen que no n’hi

ha per tant si no que diuen, ben fet. Però com a mínim tenen por del judici de la societat.” Entrevista 2

S’ha d’anar a l’arrel, hi ha molts casos de futbolistes. Jo em vaig preguntar per exemple quin tipus d’educació sexual rebien els futbolistes, i vaig trucar a diversos clubs i els vaig preguntar quin tipus de formació sexual donaven a les pedreres. Jo entenc que és complicat, però dintre de que és complicat s’ha de fer alguna cosa perquè deixin de passar aquestes coses. Sé de gent que ha anat a festes de futbolistes i han atllucinat. De com tracten a les noies. El tema del consentiment no s’entén, ja no futbolistes, en general, és increïble.”

Entrevista 1

“Caldria educació per a ells, que entenguin que el nostre cos no els hi pertany.” Entrevista 7

“Les alumnes no volen dir res. I et diuen, pobre noi. Aquesta part cuidadora i de no voler problemes, que et queden dos anys i mig i vols estar tranquil.la, jo l’entenc eh? Que has d’estar amb ells a la classe, què fas?” Participant 2

Responent a la pregunta inicial, sembla que les narratives analitzades no són representatives de la realitat de la violència a l'àmbit sexual que queda, com ocorre amb altres contextos, fixada en un espai concret: el del cas aïllat que obvia l'estructura i les dinàmiques de base que permeten no només que la violència s'exerceixi sinó que es legítimi.

5. CONCLUSIONS

Conclusions

L'esport: un espai més de dominació i desigualtat

L'esport, per la seva pròpia configuració històrica, s'ha estructurat com un espai masculí i masculinitzat, en el qual la presència de les dones s'ha percebut tradicionalment com una excepció i, per tant, com una presència que ha de ser justificada i legitimada constantment. Aquesta lògica no només afecta l'accés a la pràctica esportiva i a les posicions de poder dins de l'estructura esportiva, sinó que també incideix en la manera com es gestionen les violències que tenen lloc en aquests espais. La impunitat dels agressors no és una qüestió anecdòtica, sinó una conseqüència directa d'un sistema que tendeix a protegir les figures masculines i a desautoritzar les experiències de les dones en tant que qüestionen, en si mateixes, l'ordre establert.

La lògica androcèntrica fa que la presència de dones en aquests espais s'hagi percebut tradicionalment com una concessió, i no com un dret; una percepció que té conseqüències directes en les dificultats d'accés i reconeixement, d'una banda, i en la legitimació de les violències, de l'altra.

La construcció mediàtica de la violència sexual: entre la invisibilització i la deslegitimació

Les narratives que es construeixen al voltant de la violència sexual a l'àmbit esportiu participen en la producció d'imaginariis que modelen la percepció social del fenomen, establint què es pot explicar, com s'ha d'explicar i quines conseqüències té el fet d'explicar-ho. L'anàlisi realitzada posa de manifest que la manera en què es relaten aquests casos no només condiciona el seu impacte públic, sinó que també contribueix a la legitimació d'un sistema que, de manera estructural, protegeix els agressors i deslegitima les víctimes.

En aquest sentit, els relats que envolten la violència sexual a l'esport reproduïxen uns patrons coneguts: la insistència en la credibilitat de les víctimes, la focalització en el seu comportament abans, durant i després de l'agressió, i la tendència a presentar els casos com a episodis aïllats són estratègies que contribueixen a la invisibilització de la dimensió estructural d'aquestes violències. Així mateix, el tractament mediàtic d'aquests casos tendeix a establir una falsa equidistància, equiparant el testimoni de les denunciants amb la defensa dels acusats, obviant el fet que el punt de partida en termes de credibilitat ja està condicionat pel gènere. L'anàlisi dels relats mediàtics posa de manifest com opera el mecanisme del dubte, evidenciant la seva naturalesa d'eina de control social que ha evolucionat per perpetuar la desconfiança cap a les dones i protegir les estructures de poder vigents. S'observen els següents llocs comuns:

- *La construcció del dubte*: escrutini rigorós a les dones que les obliga a demostrar credibilitat en tot moment, enfront del benefici del dubte sistemàtic als agressors. La credibilitat, a més, flueix seguint la lògica del privilegi i sanciona més unes víctimes que altres.
- *La lògica de l'excepcionalitat*: la presentació dels casos com a episodis aïllats, desvinculats de les causes estructurals, contribueix, d'una banda, a la il·lusió de la violència sexual com una excepció i, de l'altra, a l'ocultació de les causes sistèmiques que permeten que aquestes violències es reproduïxin.

La visibilitat: problematització d'un avenç en la lluita contra la violència sexual

Així mateix, aquest informe posa en evidència que la visibilitat de la violència sexual, tot i ser necessària, no sempre es tradueix en un augment de la credibilitat de les víctimes ni en una major responsabilització dels agressors. De fet, l'exposició pública pot generar un nou tipus de violència: la deslegitimació sistemàtica de les dones que decideixen denunciar. La visibilitat, per tant, no és una garantia de canvi, sinó un terreny de disputa en què es negocien les condicions de crèdit i descrèdit.

La paradoxa de la visibilitat es constitueix pel fet que, mentre que ha permès que la violència sexual en l'esport es converteixi en un tema de debat públic i generi un cert impacte en la consciència col·lectiva, no comporta necessàriament un canvi en les condicions per les quals es produeix i, en canvi, pot desencadenar nous processos de deslegitimació cap a les víctimes. Concretament, es detecten un seguit de mecanismes a través dels quals es regula la visibilitat de les víctimes i les seves narratives:

- *Ecepticisme i hipervigilància*. L'escrutini rigorós respon a un objectiu reconeixible: trobar inconsistències en els relats de les víctimes.
- *Desplaçament del dubte*. Enlloc de negar categòricament la credibilitat de totes les dones, el discurs ha evolucionat cap a una estratègia més subtil: "Podem creure aquesta dona en particular?" Això permet continuar qüestionant les denúncies sense caure en discursos obertament antifeministes.
- *Protecció de les estructures de poder*. La visibilitat dels casos es relaciona directament amb la credibilitat de les víctimes a través de relats allisonadors que prioritzen les denúncies que serveixen a mantenir les estructures de poder vigents. En el cas Rubiales, s'instrumentalitza per netejar la imatge del futbol sense haver de modificar les estructures. En el cas Alves, la credibilitat a la víctima se li concedeix per haver participat en les condicions que es reconeixen vàlides: denúncia immediata, bona gestió del local i els circuits oficials, desinterès econòmic, etc..

L'informe posa en evidència que, si bé hi ha hagut avenços en la visibilització de la violència sexual en l'esport, aquests no són suficients per transformar

les dinàmiques de fons que la perpetuen. A nivell mediàtic, això es tradueix en perspectiva de gènere a l'hora d'abordar casos de violència sexual per evitar la revictimització, un canvi de paradigma per deixar de narrar els casos com a excepcions i contextualitzar-los dins de les dinàmiques estructurals que possibiliten la violència, i, per tant, més responsabilitat en la selecció de veus expertes per garantir-ho.

6. BIBLIOGRAFIA

Banet-Weiser, S. i Higgins, K. (2023). *Credibilidad*. València: Barlin Libros.

Consell Català de l'Esport (2020). *La violència sexual a l'esport. Guia per a persones adultes: (Re)conèixer, parlar i actuar*.

García Ferrando, M.; Puig Barata, N.; Lagardera Otero, F.; Llopis Goig, R. I Vilanova Soler, A. (2017). *Sociología del deporte*. Barcelona: Alianza Editorial.